

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและศาสนพิธี
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม รหัส ส๒

๒๑๐๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เวลา ๑๐ ชั่วโมง

๑. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และดำรงรักษา

พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัด ส ๑.๒ ม.๒/๓ วิเคราะห์คุณค่าของศาสนพิธีและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

ตัวชี้วัด ส ๑.๒ ม.๒/๔ อธิบายคำสอนที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนาและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

ตัวชี้วัด ส ๑.๒ ม.๒/๕ อธิบายความแตกต่างของศาสนพิธี พิธีกรรมตามแนวปฏิบัติของศาสนา

อื่นๆ เพื่อนำไปสู่การยอมรับและความเข้าใจซึ่งกันและกัน

๒. สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

สังคมไทยประกอบด้วยผู้นับศาสนาต่างๆ กัน ศาสนาทุกศาสนามีพิธีกรรมที่ดั่งงามที่พึงปฏิบัติในทางศาสนา การเรียนรู้ถึงคุณค่า และปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามศาสนพิธีของแต่ละศาสนา และเป็นหน้าที่ของทุกคนที่พึงปฏิบัติเพื่อเป็นการสืบทอดต่อไป และก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นับถือศาสนาเดียวกัน และต่างศาสนา

๓. สาระการเรียนรู้

๓.๑ ความรู้

๑) การปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม

- การทำบุญตักบาตร
- การถวายภัตตาหารสิ่งของที่ควรถวายและสิ่งของต้องห้ามสำหรับพระสงฆ์
- การถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน
- การถวายผ้าอาบน้ำฝน
- การจัดเครื่องไทยธรรมเครื่องไทยทาน
- การกรวดน้ำ
- การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า

๒) หลักธรรมเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชาวัน
ธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ

๓) ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันธรรมสวนะ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหณะ

๔) ศาสนพิธี พิธีกรรม แนวปฏิบัติของศาสนาอื่นๆ

๓.๒ ทักษะ/กระบวนการ

๑ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและศาสนพิธี

๑) กระบวนการกลุ่ม

๒) กระบวนการสืบเสาะหาความรู้

๓) ระบุการปฏิบัติตนและวิเคราะห์ผลที่ได้จากการประกอบพิธีกรรมในศาสนพิธี

๔) วิเคราะห์หลักธรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน

๕) ระบุการปฏิบัติตนและวิเคราะห์ผลที่ได้จากระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทาง

พระพุทธศาสนา

๖) ระบุแนวปฏิบัติศาสนพิธีและพิธีกรรมตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่น

๓.๓ เจตคติ

เห็นคุณค่าการปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่นับถือได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

๔. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสม บนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรม และข้อมูลสารสนเทศ

๕. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ

๖. ชิ้นงาน/ภาระงาน

ภาระงาน

- นักเรียนทำสมุดภาพชุดการประกอบพิธีกรรมของศาสนาที่ตนนับถือ

ชิ้นงาน

- สมุดภาพชุดการประกอบพิธีกรรมของศาสนาที่ตนเองนับถือ

๗. การวัดผลและประเมินผล

วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
- วัดจากแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและศาสนพิธี	- แบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและศาสนพิธี	- นักเรียนได้คะแนนตั้งแต่ ๑๐ คะแนนขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์
- วัดจากการทำสมุดภาพชุดการประกอบพิธีกรรมของศาสนาที่ตนเองนับถือ	- สมุดภาพชุดการประกอบพิธีกรรมของศาสนาที่ตนเองนับถือ	- นักเรียนได้คะแนนตั้งแต่ ๕ คะแนนขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์

เกณฑ์การประเมินการสอบประจำหน่วยการเรียนรู้

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
ทำแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและศาสนพิธี	ทำแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและศาสนพิธี คะแนน ๑๖-๒๐ คะแนน	ทำแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ๑๐-๑๕ คะแนน	ทำแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและศาสนพิธี คะแนนต่ำกว่า ๑๐ คะแนน

เกณฑ์การประเมินทำสมุดภาพชุดการประกอบพิธีกรรมของศาสนาที่ตนเองนับถือ

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	ดี (๘-๑๐ คะแนน)	พอใช้ (๕-๗ คะแนน)	ปรับปรุง (๑-๔ คะแนน)
๑) เนื้อหา	<ul style="list-style-type: none"> - เนื้อหาถูกต้อง - รูปภาพมีเนื้อหาตรงตามหัวข้อเรื่อง - เป็นเนื้อหาที่ทันสมัยเป็นปัจจุบัน - รูปภาพมีเนื้อหาสอดคล้อง - มีรูปภาพปฏิบัติจริง 	<ul style="list-style-type: none"> - รูปภาพมีเนื้อหาตรงตามหัวข้อเรื่อง - เป็นเนื้อหาที่ทันสมัยเป็นปัจจุบัน - รูปภาพมีเนื้อหาสอดคล้อง - มีรูปภาพปฏิบัติจริง 	<ul style="list-style-type: none"> - รูปภาพมีเนื้อหาตรงตามหัวข้อเรื่อง - เป็นเนื้อหาที่ทันสมัยเป็นปัจจุบัน - รูปภาพมีเนื้อหาสอดคล้อง
๒) รูปแบบ	<ul style="list-style-type: none"> - วางรูปแบบภาพได้สวยงามเหมาะสม - การเขียนบรรยายใต้ภาพอ่านง่ายและชัดเจน เข้าใจ - รูปภาพสีสรรสวยงาม - รูปภาพทันสมัยปัจจุบัน 	<ul style="list-style-type: none"> - วางรูปแบบภาพได้สวยงามเหมาะสม - การเขียนบรรยายใต้ภาพอ่านง่ายและชัดเจน เข้าใจ - รูปภาพสีสรรสวยงาม 	<ul style="list-style-type: none"> - วางรูปแบบภาพได้สวยงามเหมาะสม - การเขียนบรรยายใต้ภาพอ่านง่ายและชัดเจน เข้าใจ

๘. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ ๑-๒ เรื่อง การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในศาสนพิธี

จุดประสงค์การเรียนรู้

- ๑) บอกประเภทศาสนพิธีได้
- ๒) ระบุการปฏิบัติตนและวิเคราะห์ผลที่ได้จากการประกอบพิธีกรรมในศาสนพิธีได้
- ๓) ตระหนักและเห็นคุณค่าการปฏิบัติตนที่ได้จากการประกอบพิธีกรรมในศาสนาพิธีและนำไปประยุกต์ใช้เป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันได้

กิจกรรมการเรียนรู้

ใช้รูปแบบการสอนแบบวัฏจักรสืบเสาะหาความรู้ (5E) โดยกำหนดขั้นตอน/กิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

ขั้นที่ ๑ การสร้างความสนใจ (Engage)

ขั้นที่ ๒ การสำรวจและค้นหา (Explore)

ขั้นที่ ๓ การอธิบาย (Explain)

ขั้นที่ ๔ การขยายความรู้ (Elaborate)

ขั้นที่ ๕ การประเมินผล (Evaluate)

ขั้นที่ ๑ การสร้างความสนใจ (Engage)

๑. ทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ หลังจากนั้นให้นักเรียนแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น ๗ กลุ่ม คณะนักเรียนเก่ง พอใช้ อ่อน แล้วให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มมารับป้าย ซึ่งด้านหนึ่งจะสัญลักษณ์เป็นเครื่องหมาย x หมายถึง ผิด อีกด้านหนึ่งจะเป็นสัญลักษณ์เป็นเครื่องหมาย ✓ หมายถึง ถูก

๒. ครูอธิบายกติกาการเล่นคือ ครูจะอ่านคำถาม ๒ รอบแล้วให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มลงมติว่าจะตอบ ถูก หรือ ผิด พร้อมกับตัวแทน ๑ คน ชูป้ายหลังจากที่ได้สัญญาณเสียงตอบ “คะ” ซึ่งมีคำถามมีดังต่อไปนี้

- ขณะตักบาตรควรถอดรองเท้าออกเพราะการสวมรองเท้าถือว่าอยู่สูงกว่าพระ (ถูก)
- อย่าเอาเงินใส่บาตร พระทานรับไม่ได้ เป็นอาบัติ มีโทษทางวินัย (ถูก)
- การถวายดอกไม้ธูปเทียนในการตักบาตร ผู้หญิงให้ถวายกับมือพระสงฆ์ (ผิด)
- เนื้อม้าสามารถนำมาเป็นอาหารถวายพระสงฆ์ได้ (ผิด)
- การถวายมะม่วง ลำไย เงาะ ให้ถวายให้พระสงฆ์ฉันเลย (ผิด)
- การถวายทานแด่พระสงฆ์โดยไม่เจาะจง เรียกว่า สังฆทาน (ถูก)
- เครื่องไทยธรรมประเภทอาหารคาวหวานทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็อาหารสด อาหารแห้ง และอาหารกระป๋อง เป็นต้น สิ่งของดังกล่าวเหล่านี้ต้องถวายภายในเวลาเที่ยงเท่านั้น (ถูก)
- เจ้าภาพจะเริ่มกรวดน้ำเมื่อพระสงฆ์เริ่มกล่าวคาถาอนุโมทนาว่า ยถา วาริวหา ..... (ถูก)
- การกำหนดระยะเวลาการทอดกฐินจะทำได้ตลอดทั้งปี (ผิด)
- กฐิน แปลว่า ไม้กางเขน (ผิด)
- การกรวดน้ำจำเป็นต้องมีน้ำกรวดทุกครั้ง (ผิด)

- เนยชั้น เนยใส น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เป็นยารักษาโรคถวายเป็นเครื่องไทยธรรมได้ (ถูก)
- นางวิสาขาเป็นผู้ทูลขออนุญาตพระพุทธเจ้าถวายผ้าอาบน้ำฝน (ถูก)
- การถวายกฐินวัดนั้นจะต้องมีพระสงฆ์อยู่จำพรรษาตั้งแต่ ๕ รูปขึ้นไป (ถูก)
- คำว่า “ผ้าป่า” หมายถึง ผ้าบังสุกุล

๓. ครูแจกกระดาษปรี๊ฟและปากกาสี กลุ่มละ ๑ ชุด

ขั้นที่ ๒ การสำรวจและค้นหา (Explore)

๑. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาจับฉลาก เลือกหัวข้อที่จะไปทำงานช่วยกันระดมความคิดสรุปเนื้อหาจากใบความรู้ เรื่อง ศาสนพิธี เป็นแผนผังความคิดลงในกระดาษปรี๊ฟ โดยมีหัวข้อที่กลุ่มตนเองได้รับมอบหมายจากการจับฉลาก ๑ หัวข้อ ดังนี้

- การทำบุญตักบาตร
- การถวายภัตตาหารสิ่งของที่ควรถวายและสิ่งของต้องห้ามสำหรับพระสงฆ์
- การถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน
- การถวายผ้าอาบน้ำฝน
- การจัดเครื่องไทยธรรมเครื่องไทยทาน
- การกรวดน้ำ
- การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า

๒. นักเรียนระดมสมองทำแผนผังความคิด เสร็จแล้วให้ทุกกลุ่มนำแผนผังความคิดที่เสร็จที่กลุ่มตนเองจับฉลากได้ ให้นำไปติดรอบห้องที่ครูจัดให้ ในแผนผังคิดของแต่ละกลุ่ม ต้องมีตัวแทน ๒ คน ในการนำเสนอให้ความรู้แก่เพื่อนๆ ที่เข้ามาศึกษา

๓. ให้นักเรียนทุกกลุ่มศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนครบทั้ง ๗ แผนผังความคิด

ขั้นที่ ๓ การอธิบาย (Explain)

๑. ให้นักเรียนทุกกลุ่มมารับใบงานจากครูไปศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากแผนผังความคิดจนครบทั้ง ๗ แผนผังความคิด เพื่อเตรียมนำเสนองานหน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ ๔ การขยายความรู้ (Elaborate)

๑. ครูสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ๑-๒ กลุ่ม นำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ ๕ การประเมินผล (Evaluate)

๑. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นที่ว่า “ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมศาสนพิธี” ให้นักเรียนกลับไปวิเคราะห์แล้วมาร่วมกันอภิปรายในชั่วโมงหน้า

ชั่วโมงที่ ๓ เรื่อง การปฏิบัติศาสนพิธี

๑. ให้นักเรียนยกตัวอย่างศาสนพิธีที่ตนเองเคยปฏิบัติมา ๑ อย่าง และให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น โดยครูตั้งประเด็นคำถามดังนี้

- ได้ประโยชน์อะไรจากการปฏิบัติศาสนพิธีนี้อย่างไร
- ศาสนพิธีนี้ถ้าไม่มีการอนุรักษ์ไว้จะเกิดผลอย่างไร
- นักเรียนจะมีแนวทางในการอนุรักษ์ศาสนพิธีให้คงอยู่ต่อไปอย่างไร

๒. ให้นักเรียนอธิบายขั้นตอนในการปฏิบัติตนในศาสนพิธีลงในใบงาน และตอบคำถาม

๓. ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับผลของการปฏิบัติตนในศาสนพิธีในอนาคต แล้วให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น โดยตั้งประเด็นดังต่อไปนี้

- ถ้าพุทธศาสนิกชนปฏิบัติตนได้ถูกต้อง จะส่งผลต่อพระพุทธศาสนาในปัจจุบันและอนาคตอย่างไร
- ถ้าพุทธศาสนิกชนปฏิบัติตนไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสมในศาสนพิธี จะส่งผลต่อพระพุทธศาสนาในปัจจุบันและอนาคตอย่างไร

๔. ครูสุ่ม ๑-๓ คน นำเสนอผลงานตัวอย่างศาสนพิธีที่ตนเองเคยปฏิบัติ

๕. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้จากการปฏิบัติตนร่วมพิธีกรรมในศาสนพิธีในพระพุทธศาสนา

สื่อและแหล่งเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้

- ใบความรู้ เรื่อง ศาสนพิธี
- หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒
- คำถาม เรื่อง ศาสนพิธี
- ใบงานที่ ๑ เรื่อง การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในศาสนพิธี
- ใบงานที่ ๒ เรื่อง ขั้นตอนในการปฏิบัติศาสนพิธี
- กระดาษปรี๊ฟเขียนแผนภาพความคิด

แหล่งเรียนรู้

- ห้องสมุด
- แหล่งข้อมูลสารสนเทศ

การวัดและประเมินผล

วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
<ul style="list-style-type: none"> - การตอบคำถาม - การสร้างแผนผังมโนทัศน์ - การสอบแบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน - ตอบคำถามใบงานที่ ๑-๒ 	<ul style="list-style-type: none"> - คำถาม/ใบงาน - แผนผังมโนทัศน์ - แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนตอบคำถามได้อย่างเหมาะสม - สร้างแผนผังมโนทัศน์และบรรยายได้อย่างเหมาะสม
<ul style="list-style-type: none"> - การอภิปรายกลุ่ม - สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม - การตอบคำถามยกตัวอย่างประกอบใบงานและสร้างแผนผังมโนทัศน์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ใบงานที่ ๒ - แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถระดมความคิดตอบประเด็นคำถามและสรุปองค์ความรู้ด้วยแผนผังมโนทัศน์และบรรยายได้อย่างเหมาะสม
<ul style="list-style-type: none"> - สังเกตพฤติกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบบันทึกสังเกตพฤติกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - มีพฤติกรรมปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่นับถือได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ชั่วโมงที่ ๔-๕ เรื่อง หลักธรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกหลักธรรมสำคัญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาได้
๒. วิเคราะห์หลักธรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนได้
๓. ตระหนักและเห็นคุณค่าการปฏิบัติตนจากหลักธรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและนำไปประยุกต์ใช้เป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันได้

กิจกรรมการเรียนรู้

- ใช้รูปแบบการสอนแบบวัฏจักรสืบเสาะหาความรู้ (๕E) โดยกำหนดขั้นตอน/กิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้
- ขั้นที่ ๑ การสร้างความสนใจ (Engage)
  - ขั้นที่ ๒ การสำรวจและค้นหา (Explore)
  - ขั้นที่ ๓ การอธิบาย (Explain)
  - ขั้นที่ ๔ การขยายความรู้ (Elaborate)
  - ขั้นที่ ๕ การประเมินผล (Evaluate)

ขั้นที่ ๑ การสร้างความสนใจ (Engage)

๑. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น ๕ กลุ่ม คณะนักเรียนเก่ง พอใช้ อ่อน แล้วให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มมารับป้าย ซึ่งด้านหนึ่งจะสัญลักษณ์เป็นเครื่องหมาย x หมายถึง ผิด อีกด้านหนึ่งจะเป็นสัญลักษณ์เป็นเครื่องหมาย v หมายถึง ถูก

๒. ครูอธิบายกติกาการเล่นคือ ครูจะอ่านคำถาม ๒ รอบแล้วให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มลงมติว่าจะตอบ ถูก หรือ ผิด พร้อมกับตัวแทน ๑ คน ชูป้ายหลังจากที่ได้สัญญาณเสียงตอบ “คะ” ซึ่งมีคำถามมีดังต่อไปนี้

- วันวิสาขบูชาตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ (ผิด)
- วันวิสาขบูชาที่มีความสำคัญคือเป็นวันคล้ายวันประสูติ ตรัสรู้ และพระปรินิพพานของพระพุทธเจ้า (ถูก)
- วันวิสาขบูชาถือได้ว่าเป็นวันพระพุทธเจ้า (ถูก)
- วันวิสาขบูชามีหลักธรรมเบื้องต้น คือ อริยสัจ ๔ (ถูก)
- วันมหาสาวกสันนิบาต คือ วันวิสาขบูชา (ผิด)
- วันมาฆบูชา ถือเป็นวันพระสงฆ์ (ผิด)
- หลักธรรมเบื้องต้นของวันมาฆบูชา คือ โอวาทปาติโมกข์ (ถูก)
- หัวใจพระพุทธศาสนา คือ ทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้ผ่องใส (ถูก)
- ธรรมที่แสดงครั้งแรกของพระพุทธเจ้า คือ อัมมจักกัปปวัตตนสูตร (ถูก)
- วันมาฆบูชาเป็นวันที่มีองค์ประกอบครบของพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และสงฆ์ (ผิด)
- วันพระสงฆ์ คือ วันอาสาฬหบูชา (ถูก)
- หลักธรรมเบื้องต้นวันอาสาฬหบูชา คือ มรรคมีองค์ ๘ (ถูก)
- สัมมาวายามะ คือ ความเพียรพยายาม (ถูก)
- วันอัฐมีบูชา เป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ไม่มีการเวียนเทียน (ถูก)
- หลักธรรมเบื้องต้นของวันอัฐมีบูชา คือ กุศลกรรมบถ ๑๐ (ผิด)
- วันธรรมสวนะหลักธรรมเบื้องต้น คือ เบญจศีล เบญจธรรม (ถูก)

๓. ครูแจกกระดาษปรีฟและปากาสี กลุ่มละ ๑ ชุด

ขั้นที่ ๒ การสำรวจและค้นหา (Explore)

๑. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาจับฉลาก เลือกหัวข้อที่จะไปทำงานช่วยกันระดมความคิดสรุปเนื้อหาจากใบความรู้ เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นแผนผังความคิดลงในกระดาษปรีฟ โดยมีหัวข้อที่กลุ่มตนเองได้รับมอบหมายจากการจับฉลาก ๑ หัวข้อ ดังนี้

- วันวิสาขบูชา
- วันมาฆบูชา
- วันอาสาฬหบูชา
- วันอัฐมีบูชา
- วันธรรมสวนะ

๒. นักเรียนระดมสมองทำแผนผังความคิดเสร็จแล้วให้ทุกกลุ่มนำแผนผังความคิดที่เสร็จที่กลุ่มตนเองจับฉลากได้ ให้นำไปติดรอบห้องที่ครูจัดให้ ในแผนผังคิดของแต่ละกลุ่ม ต้องมีตัวแทน ๒ คน ในการนำเสนอให้ความรู้แก่เพื่อนๆ ที่เข้ามาศึกษา

๓. ให้นักเรียนทุกกลุ่มศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนครบทั้ง ๕ แผนผังความคิด

ขั้นที่ ๓ การอธิบาย (Explain)

๑. ให้นักเรียนทุกกลุ่มมารับใบงานจากครูไปศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากแผนผังความคิดจนครบทั้ง ๕ แผนผังความคิด เพื่อเตรียมนำเสนองานหน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ ๔ การขยายความรู้ (Elaborate)

๑. ครูให้นักเรียนทุกกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ ๕ การประเมินผล (Evaluate)

๑. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นที่ว่า “ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา” ให้นักเรียนกลับไปวิเคราะห์แล้วมาร่วมกันอภิปรายในชั่วโมงหน้า

ชั่วโมงที่ ๖ เรื่อง การปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๑. ให้นักเรียนยกตัวอย่างการเข้าร่วมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ตนเองเคยปฏิบัติมา ๑ อย่าง และให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น โดยครูตั้งประเด็นคำถามดังนี้

- วันสำคัญอะไร
- เหตุการณ์สำคัญคือ
- หลักคำสอนในวันสำคัญ
- แนวทางการปฏิบัติตนจากหลักธรรมคำสอนในวันสำคัญ
- ผลจากการปฏิบัติต่อตน ต่อครอบครัว ต่อสังคม
- นักเรียนจะมีแนวทางในการอนุรักษ์การปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ให้คงอยู่ต่อไปอย่างไร

๒. ให้นักเรียนอธิบายขั้นตอนในการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในใบงาน และตอบคำถาม

๓. ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับผลของการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในอนาคต แล้วให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น โดยตั้งประเด็นดังต่อไปนี้

- ถ้าพุทธศาสนิกชนปฏิบัติตนได้ถูกต้อง จะส่งผลต่อพระพุทธศาสนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในปัจจุบันและอนาคตอย่างไร
- ถ้าพุทธศาสนิกชนปฏิบัติตนไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสมใน วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาจะส่งผลต่อพระพุทธศาสนาในปัจจุบันและอนาคตอย่างไร

๔. ครูสุ่ม ๑-๓ คน นำเสนอผลงานตัวอย่างการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ตนเองเคยปฏิบัติ

๕. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้จากการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

สื่อและแหล่งเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้

- ใบความรู้ เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒
- คำถาม เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- ใบงานที่ ๑ เรื่อง หลักธรรมเบื้องต้นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- ใบงานที่ ๒ เรื่อง ขั้นตอนในการปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- กระดาษปรู๊ฟ เขียนแผนภาพความคิด

แหล่งเรียนรู้

- ห้องสมุด
- แหล่งข้อมูลสารสนเทศ

การวัดและประเมินผล

วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
<ul style="list-style-type: none"> - การตอบคำถาม - การสร้างแผนผังมโนทัศน์ - การสอบแบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน - ตอบคำถามใบงานที่ ๑-๒	<ul style="list-style-type: none"> - คำถาม/ใบงาน - แผนผังมโนทัศน์ - แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน	<ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนตอบคำถามได้อย่างเหมาะสม - สร้างแผนผังมโนทัศน์และบรรยายได้อย่างเหมาะสม
<ul style="list-style-type: none"> - การอภิปรายกลุ่ม - สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม - การตอบคำถามยกตัวอย่างประกอบใบงานและสร้างแผนผังมโนทัศน์	<ul style="list-style-type: none"> - ใบงานที่ ๒ - แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถระดมความคิดตอบประเด็นคำถามและสรุปองค์ความรู้ด้วยแผนผังมโนทัศน์และบรรยายได้อย่างเหมาะสม
<ul style="list-style-type: none"> - สังเกตพฤติกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - แบบบันทึกสังเกตพฤติกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - มีพฤติกรรมปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่นับถือได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ชั่วโมงที่ ๗-๘ เรื่อง ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาได้
๒. ระบุการปฏิบัติตนและวิเคราะห์ผลที่ได้จากระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาได้
๓. ตระหนักและเห็นคุณค่าการปฏิบัติตามระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและนำไปประยุกต์ใช้เป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันได้

กิจกรรมการเรียนรู้

ใช้รูปแบบการสอนแบบวัฏจักรสืบเสาะหาความรู้ (๕E) โดยกำหนดขั้นตอน/กิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

ขั้นที่ ๑ การสร้างความสนใจ (Engage)

ขั้นที่ ๒ การสำรวจและค้นหา (Explore)

ขั้นที่ ๓ การอธิบาย (Explain)

ขั้นที่ ๔ การขยายความรู้ (Elaborate)

ขั้นที่ ๕ การประเมินผล (Evaluate)

ขั้นที่ ๑ การสร้างความสนใจ (Engage)

๑. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น ๔ กลุ่ม คณะนักเรียนเก่ง พอใช้ อ่อน แล้วให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มมาจับป้าย ซึ่งด้านหนึ่งจะสัญลักษณ์เป็นเครื่องหมาย x หมายถึง **ผิด** อีกด้านหนึ่งจะเป็นสัญลักษณ์เป็นเครื่องหมาย v หมายถึง **ถูก**

๒. ครูอธิบายกติกาการเล่นคือ ครูจะอ่านคำถาม ๒ รอบแล้วให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มลงมติว่าจะตอบ **ถูก** หรือ **ผิด** พร้อมกับตัวแทน ๑ คน ชูป้ายหลังจากที่ได้สัญญาณเสียงตอบ “**คะ**” ซึ่งมีคำถามมีดังต่อไปนี้

- ในรอบหนึ่งเดือนมีวันพระ ๕ วัน (ผิด)
- วันธรรมสวนะ คือ วันฟังธรรม (ถูก)
- ก่อนวันเข้าพรรษาหนึ่งวัน คือ วันวิสาขบูชา (ผิด)
- วันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากเทวโลกคือเทโวโรหณะ (ถูก)
- การปวารณา คือ การเปิดโอกาสให้พระสงฆ์แต่ละรูปว่ากล่าวตักเตือนกันได้ (ถูก)
- วันเทโวโรหณะ หรือวันพระพุทธเจ้าเปิดโลก (ถูก)
- ชาวตัมลุกโยนเป็นประเพณีที่เกิดในวันเข้าพรรษา (ผิด)
- ประเพณีชักพระเป็นประเพณีในภาคใต้ทำในวันออกพรรษา (ถูก)
- แท้เทียนพรรษาเป็นประเพณีในวันเข้าพรรษา (ถูก)
- วันออกพรรษา ตรงกับวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ (ผิด)
- ชาวพุทธนิยมอุปสมบทบุตรหลานก่อนวันเข้าพรรษา (ถูก)

- วันเข้าพรรษาเป็นวันที่พระสงฆ์อยู่จำพรรษาครบ ๓ เดือน (ถูก)
    - การร่วมงานทอดกฐินจะทำในวันหลังออกพรรษาเท่านั้น (ถูก)
    - การฟังธรรมในวันพระนอกจากจะเป็นแนวทางการปฏิบัติตนของพุทธศาสนิกชนที่ดีแล้ว ยังช่วยชำระจิตใจให้สะอาดเบิกบาน (ถูก)
    - การงดเหล้าและอบายมุขทั้งปวงเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องวันเข้าพรรษา (ถูก)
๓. ครูแจกกระดาษปรี๊ฟและปากกาสี กลุ่มละ ๑ ชุด

ขั้นที่ ๒ การสำรวจและค้นหา (Explore)

๑. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาจับฉลาก เลือกหัวข้อที่จะไปทำงานช่วยกันระดมความคิดสรุปเนื้อหาจากใบความรู้ เรื่อง **ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา** เป็นแผนผังความคิดลงในกระดาษปรี๊ฟ โดยมีหัวข้อที่กลุ่มตนเองได้รับมอบหมายจากการจับฉลาก ๑ หัวข้อ ดังนี้

- วันธรรมสวนะ
- วันเข้าพรรษา
- วันออกพรรษา
- วันเทโวโรหณะ

๒. นักเรียนระดมสมองทำแผนผังความคิดเสร็จแล้วให้ทุกกลุ่มนำแผนผังความคิดที่เสร็จที่กลุ่มตนเองจับฉลากได้ ให้นำไปติดรอบห้องที่ครูจัดให้ ในแผนผังคิดของแต่ละกลุ่ม ต้องมีตัวแทน ๒ คน ในการนำเสนอให้ความรู้แก่เพื่อนๆ ที่เข้ามาศึกษา

๓. ให้นักเรียนทุกกลุ่มศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนครบทั้ง ๔ แผนผังความคิด

ขั้นที่ ๓ การอธิบาย (Explain)

๑. ให้นักเรียนทุกกลุ่มมารับใบงานจากครูไปศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากแผนผังความคิดจนครบทั้ง ๔ แผนผังความคิด เพื่อเตรียมนำเสนองานหน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ ๔ การขยายความรู้ (Elaborate)

๑. ครูให้นักเรียนทุกกลุ่ม นำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ ๕ การประเมินผล (Evaluate)

๑. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นที่ว่า “ประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติตนวันธรรมสวนะ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหณะ”

๒. ครูให้นักเรียนเขียนเรียงความ “ประเพณีเอกลักษณ์วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของจังหวัด”

สื่อและแหล่งเรียน

สื่อการเรียนรู้

- ใบความรู้ เรื่อง ระเบียบพิธีและการปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒
- คำถาม เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- ใบงาน เรื่อง ระเบียบพิธีและการปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- กระดาษปรู๊ฟเขียนแผนภาพความคิด
- แบบฝึกหัด เรื่อง ระเบียบพิธีและการปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

แหล่งเรียนรู้

- ห้องสมุด
- แหล่งข้อมูลสารสนเทศ

การวัดและประเมินผล

วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
<ul style="list-style-type: none"> - การตอบคำถาม - การสร้างแผนผังมโนทัศน์ - การสอบแบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน - ตอบคำถามใบงานที่ 1	<ul style="list-style-type: none"> - คำถาม/ใบงาน - แผนผังมโนทัศน์ - แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน	<ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนตอบคำถามได้อย่างเหมาะสม - สร้างแผนผังมโนทัศน์และบรรยายได้อย่างเหมาะสม
<ul style="list-style-type: none"> - การอภิปรายกลุ่ม - สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม - การตอบคำถามยกตัวอย่างประกอบใบงานและสร้างแผนผังมโนทัศน์	<ul style="list-style-type: none"> - ใบงาน - แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถระดมความคิดตอบประเด็นคำถามและสรุปองค์ความรู้ด้วยแผนผังมโนทัศน์และบรรยายได้อย่างเหมาะสม
<ul style="list-style-type: none"> - สังเกตพฤติกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - แบบบันทึกสังเกตพฤติกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - มีพฤติกรรมการปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่น่าเชื่อถือได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ชั่วโมงที่ ๙-๑๐ เรื่อง ปฏิบัติศาสนพิธีและพิธีกรรมตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่น

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกศาสนพิธีและพิธีกรรมตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่นได้
๒. ระบุแนวปฏิบัติศาสนพิธีและพิธีกรรมตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่นได้
๓. ตระหนักและเห็นคุณค่าการปฏิบัติปฏิบัติศาสนพิธีและพิธีกรรมตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่นและนำไปประยุกต์ใช้เป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันได้

กิจกรรมการเรียนรู้

ใช้รูปแบบการสอนแบบวัฏจักรสืบเสาะหาความรู้ (๕E) โดยกำหนดขั้นตอน/กิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

ขั้นที่ ๑ การสร้างความสนใจ (Engage)

ขั้นที่ ๒ การสำรวจและค้นหา (Explore)

ขั้นที่ ๓ การอธิบาย (Explain)

ขั้นที่ ๔ การขยายความรู้ (Elaborate)

ขั้นที่ ๕ การประเมินผล (Evaluate)

ขั้นที่ ๑ การสร้างความสนใจ (Engage)

๑. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม คณะนักเรียนเก่ง พอใช้ อ่อน แล้วให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มมารับป้าย ซึ่งด้านหนึ่งจะสัญลักษณ์เป็นเครื่องหมาย x หมายถึง ผิด อีกด้านหนึ่งจะเป็นสัญลักษณ์เป็นเครื่องหมาย ✓ หมายถึง ถูก

๒. ครูอธิบายกติกาการเล่นคือ ครูจะอ่านคำถาม ๒ รอบแล้วให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มลงมติว่าจะตอบ ถูก หรือ ผิด พร้อมกับตัวแทน ๑ คน ชูป้ายหลังจากที่ได้สัญญาณเสียงตอบ “คะ” ซึ่งมีคำถามมีดังต่อไปนี้

- หลักคำสอนที่สำคัญของศาสนาอิสลาม คือ หลักศรัทธา ๖ ประการ และหลักปฏิบัติ ๖ ประการ (ถูก)

- ฝึกฝนร่างกายและจิตใจให้อึดทนและให้เห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ คือ การบริจาคซะกาต (ผิด)

- ลดความตระหนี่ ลดความเห็นแก่ตัวลง คือ การถือศีลอด (ผิด)

- การแสดงความเคารพต่อพระเจ้าทั้งทางร่างกายและจิตใจ คือ การละหมาด (ถูก)

- การปฏิบัติที่แสดงความเป็นเอกภาพของชาวมุสลิม คือ การทำพิธีฮัจญ์ (ถูก)

- พิธีทำบุญอุทิศให้บรรพบุรุษของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู คือ พิธีศราทธ (ถูก)

- พิธีกรรมประจำบ้าน คือ พิธีสังสการ เป็นพิธีกรรมศาสนาพุทธ (ผิด)

- แต่ละชั้นวรรณะต่างก็มีแนวปฏิบัติของแต่ละวรรณะ ห้ามละเมิดแต่ละวรรณะ (ถูก)

- ผู้เข้าร่วมพิธีต้องเช็ดรองเท้า ตักน้ำ ทำทุกอย่างด้วยตนเอง คือ พิธีสังคต เป็นพิธีกรรมของศาสนาสิกข์ (ถูก)

- ผู้ที่นับถือศาสนาสิกข์และผ่านพิธี “ปาหุล” จะได้นามว่า “สิงห์” (ถูก)
- พิธีอมฤตสังสการ เป็นพิธีรับคนเข้าในศาสนาสิกข์ (ถูก)
- คีล คือ พิธีกรรมของศาสนาคริสต์ (ถูก)
- คีลอนุกรม คือ คีลกำลัง (ผิด)
- ชาวคริสต์จะกินขนมปังและดื่มเหล้าองุ่น คือ คีลมหาสนิท (ถูก)
- คีลสำคัญที่สุดและรับครั้งเดียวในศาสนาคริสต์ คือ คีลล้างบาป (ถูก)

๓. ครูแจกกระดาษปรีฟและปากกาสี กลุ่มละ ๑ ชุด

ขั้นที่ ๒ การสำรวจและค้นหา (Explore)

๑. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาจับฉลาก เลือกหัวข้อที่จะไปทำงานช่วยกันระดมความคิดสรุปเนื้อหาจากใบความรู้ เรื่อง ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นแผนผังความคิดลงในกระดาษปรีฟ โดยมีหัวข้อที่กลุ่มตนเองได้รับมอบหมายจากการจับฉลาก ๑ หัวข้อ ดังนี้

- ศาสนาอิสลาม
- ศาสนาคริสต์
- ศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู
- ศาสนาสิกข์

๒. นักเรียนระดมสมองทำแผนผังความคิด เสร็จแล้วให้ทุกกลุ่มนำแผนผังความคิดที่เสร็จที่กลุ่มตนเองจับฉลากได้ ให้นำไปติดรอบห้องที่ครูจัดให้ ในแผนผังคิดของแต่ละกลุ่ม ต้องมีตัวแทน ๒ คน ในการนำเสนอให้ความรู้แก่เพื่อนๆ ที่เข้ามาศึกษา

๓. ให้นักเรียนทุกกลุ่มศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนครบทั้ง ๔ แผนผังความคิด

ขั้นที่ ๓ การอธิบาย (Explain)

๑. ให้นักเรียนทุกกลุ่มมารับใบงานจากครูไปศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากแผนผังความคิดจนครบทั้ง ๔ แผนผังความคิด เพื่อเตรียมนำเสนองานหน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ ๔ การขยายความรู้ (Elaborate)

๑. ครูให้นักเรียนทุกกลุ่ม นำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ ๕ การประเมินผล (Evaluate)

๑. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นที่ว่า “พิธีกรรมที่แตกต่างกันของศาสนาทุกศาสนา ทำความเข้าใจจะนำไปสู่การยอมรับและความเข้าใจซึ่งกันและกัน”

๒. ให้นักเรียนทุกกลุ่มทำสมุดภาพการประกอบพิธีกรรมของศาสนาที่ตนเองได้รับจากการจับฉลาก

สื่อและแหล่งเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้

- ใบความรู้ เรื่อง ระเบียบพิธีและการปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒
- คำถาม เรื่อง ระเบียบพิธีและการปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- ใบงาน เรื่อง ระเบียบพิธีและการปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- กระดาษปรู๊ฟเขียนแผนภาพความคิด

แหล่งเรียนรู้

- ห้องสมุด
- แหล่งข้อมูลสารสนเทศ

การวัดและประเมินผล

วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
<ul style="list-style-type: none"> - การตอบคำถาม - การสร้างแผนผังมโนทัศน์ - ตอบคำถามใบงานที่	<ul style="list-style-type: none"> - คำถาม/ใบงาน - แผนผังมโนทัศน์ - แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน	<ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนตอบคำถามได้อย่างเหมาะสม - สร้างแผนผังมโนทัศน์และบรรยายได้อย่างเหมาะสม
<ul style="list-style-type: none"> - การอภิปรายกลุ่ม - สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม - การตอบคำถามยกตัวอย่างประกอบใบงานและสร้างแผนผังมโนทัศน์	<ul style="list-style-type: none"> - ใบงาน - แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถระดมความคิดตอบประเด็นคำถามและสรุปองค์ความรู้ด้วยแผนผังมโนทัศน์และบรรยายได้อย่างเหมาะสม
<ul style="list-style-type: none"> - สังเกตพฤติกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - แบบบันทึกสังเกตพฤติกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - มีพฤติกรรมการปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่นับถือได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

๙. บันทึกผลหลังสอนชั่วโมงที่.....

ผลการเรียนรู้

.....
.....
.....
.....

ปัญหาและอุปสรรค

.....
.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข

.....
.....
.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

๑๐. ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของผู้บริหาร หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

.....
.....
.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ภาคผนวก

แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียนหน่วยการเรียนรู้ที่ ๔
เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและศาสนพิธี

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

๑. เพราะเหตุใดเราจึงเรียกวันมาฆบูชาว่า “วันพระธรรม”
  - ก. เกี่ยวข้องกับไตรสิกขา
  - ข. เกี่ยวข้องกับการแสดงปฐมเทศนา
  - ค. เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา
  - ง. เกี่ยวข้องกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา
๒. บุคคลใดต่อไปนี้ปฏิบัติตนไม่ถูกต้องในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3
  - ก. ดิกตี้นมาตักบาตรแต่เช้าตรู่
  - ข. มิกชวนเพื่อนๆ ไปเวียนเทียนที่วัดตอนค่ำ
  - ค. แก้วไปฟังพระเทศน์เรื่องโอวาทปาติโมกข์
  - ง. ต้องไปถวายผ้าอาบน้ำฝนแด่พระสงฆ์ที่วัด
๓. ความเข้าใจไตรลักษณ์จะช่วยในการดำเนินชีวิตของเราอย่างไร
  - ก. เป็นคนแก่ที่มีคุณภาพ
  - ข. ยิ้มแย้มแจ่มใสมีความเข้าใจกัน
  - ค. ดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท
  - ง. ทำใจได้ตั้งคำว่า “ใครชอบ ใครชัง” ช่างเถิด
๔. ข้อใดคือความสำคัญของวันอาสาฬหบูชา
  - ก. เป็นวันสำคัญสากลของโลก
  - ข. วันที่เกิดเหตุการณ์จาตุรงคสันนิบาต
  - ค. วันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์
  - ง. วันที่พระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนาแก่ปัญจวัคคีย์
๕. หลักธรรมที่เกี่ยวข้องในวันวิสาขบูชาคืออะไร
  - ก. อริยสัจ ๔
  - ข. อิทธิบาท ๔
  - ค. ทศพิธราชธรรม
  - ง. โอวาทปาติโมกข์
๖. หลักธรรมที่ควรยึดปฏิบัติในวันอัฐมีบูชาคืออะไร
  - ก. ความดี
  - ข. ความอดทน
  - ค. ความสันโดษ
  - ง. ความไม่ประมาท

๗. วันใดที่พุทธศาสนิกชนทำพิธีถวายผ้าอาบน้ำฝน

- ก. วันมาฆบูชา
- ข. วันเข้าพรรษา
- ค. วันออกพรรษา
- ง. วันอาสาฬหบูชา

๘. คณะสงฆ์จะทำการปวารณาในวันใด

- ก. วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓
- ข. วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖
- ค. วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘
- ง. วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑

๙. การตักบาตรเทโว จะทำพิธีกันในวันใด

- ก. วันวิสาขบูชา
- ข. วันเข้าพรรษา
- ค. วันออกพรรษา
- ง. วันอาสาฬหบูชา

๑๐. ข้อใดไม่ใช่วัตถุประสงค์ของการทำบุญตักบาตร

- ก. สืบสานพุทธประเพณี
- ข. บำรุงพระภิกษุสามเณร
- ค. เกิดโชคลาภและประสบความสำเร็จในชีวิต
- ง. สร้างความดีและความเป็นสิริมงคลในชีวิต

๑๑. ข้อใดกล่าวถึงเครื่องสังฆทานได้ถูกต้อง

- ก. ถวายสังฆทานต้องมีน้ำดื่ม
- ข. เครื่องสังฆทานจะขาดข้างสารไม่ได้
- ค. สังฆทานคือสิ่งของที่จัดใส่ถังพลาสติกไว้
- ง. สิ่งของที่ควรแก่สมณบริโภคจัดเป็นสังฆทาน

๑๒. ข้อใดต่อไปนี้เป็นใช้ลักษณะสำคัญของการทอดกฐิน

- ก. วัดหนึ่งจะรับผ้ากฐินได้ปีละ ๑ ครั้ง
- ข. การทอดกฐินสามารถทำได้ตลอดทั้งปี
- ค. วัดที่ได้รับการทอดกฐินแล้ว จะมีธงรูปจระเข้ปักไว้ที่หน้าวัด
- ง. การทอดกฐินจะต้องนำผ้ากฐินไปวางหน้าพระสงฆ์อย่างน้อย ๕ รูป

๑๓. บุคคลใดต่อไปนี้เป็นปฏิบัติตนได้ถูกต้องขณะกรวดน้ำ

- ก. พลใช้กระโถนรองขณะกรวดน้ำ
- ข. พรน้ำที่กรวดแล้วไปเทในห้องน้ำ
- ค. ไพรเริ่มกรวดน้ำเมื่อพระสงฆ์สวด ยถา วาริวหา
- ง. พนางนึ่งคุยข้าวการเมืองกับเพื่อนขณะหลั่งน้ำอุทิศส่วนกุศล

๑๔. ข้อใดเป็นลักษณะสำคัญของประเพณีการทอดผ้าป่า
- ก. การทอดผ้าป่าไม่มีการจำกัดเวลา
  - ข. วัดต่างๆ รับทอดผ้าป่าได้ปีละ ๑ ครั้ง
  - ค. มีพระสงฆ์อย่างน้อย ๕ รูปในการรับทอดผ้าป่า
  - ง. ทอดในช่วงแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึง ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒
๑๕. วันธรรมสวนะในปัจจุบันชาวพุทธนิยมเรียกว่าวันอะไร
- ก. วันอัฐมีบูชา
  - ข. วันเทโวดรหณะ
  - ค. วันสำคัญทางศาสนา
  - ง. วันพระหรือวันอุโบสถ
๑๖. พิธีเข้าเป็นพุทธมามกะเปรียบได้กับพิธีใดในศาสนาคริสต์
- ก. พิธีรับศีลกำลัง
  - ข. พิธีศีลล้างบาป
  - ค. พิธีรับศีลแก้บาป
  - ง. พิธีรับศีลมหาสนิท
๑๗. การให้ทานในพระพุทธศาสนาสอดคล้องกับหลักปฏิบัติใดของศาสนาอิสลาม
- ก. การละหมาด
  - ข. การถือศีลอด
  - ค. การบริจาคซะกาต
  - ง. การประกอบพิธีฮัจญ์
๑๘. พิธีทำบุญอุทิศให้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้วตรงกับประเพณีบุญเดือนสิบข้าวสารของไทยตรงกับศาสนาพราหมณ์-ฮินดูคือ
- ก. พิธีศราภ
  - ข. พิธีสังสการ
  - ค. พิธีบูชาเทพเจ้า
  - ง. หลักปฏิบัติเกี่ยวกับวรรณะ
๑๙. พิธีที่แสดงความเท่าเทียมกันไม่ถือชั้นวรรณะของศาสนาสิกข์คือ
- ก. พิธีปาหุล
  - ข. พิธีวรรณะ
  - ค. พิธีสังคัต
  - ง. พิธีอมฤตสังสการ
๒๐. ศาสนาทุกศาสนามีหลักธรรมสอนให้คนเป็นอย่างไร
- ก. ต้องเผยแผ่ศาสนาให้มีคนเข้ามานับถือมากที่สุด
  - ข. ให้คิดว่าศาสนาของตนดีกว่าคนอื่นเสมอ
  - ค. เป็นคนเด่น
  - ง. เป็นคนดี

แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔
เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และศาสนพิธี

ข้อ	ก	ข	ค	ง		ข้อ	ก	ข	ค	ง
๑				×		๑๑				×
๒				×		๑๒		×		
๓			×			๑๓			×	
๔				×		๑๔	×			
๕	×					๑๕				×
๖				×		๑๖				×
๗		×				๑๗			×	
๘				×		๑๘	×			
๙			×			๑๙				×
๑๐			×			๒๐				×

ใบงานที่ ๑ เรื่อง การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในศาสนพิธี

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

๑. ในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน เห็นคุณค่าของศาสนพิธีสำคัญในพระพุทธศาสนาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๒. สำนวนไทยว่า “ตักบาตรอย่างถามพระ” หมายความว่าอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๓. ในช่วงเข้าพรรษาแล้วไม่มีผู้ใดนำผ้าอาบน้ำฝนมาถวาย ถือว่าผิดพุทธบัญญัติหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

๔. การทำบุญตักบาตรกับการถวายสังฆทานเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๕. เพราะเหตุใดพระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติไม่ให้พระสงฆ์บริโภคอาหารต้องห้าม ๑๐ อย่าง

.....

.....

.....

.....

.....

๖. การถวายภัตตาหารแด่พระพุทธรูปและพระสงฆ์ มีจุดมุ่งหมายอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๗. เพราะเหตุใดจึงมีการถวายผ้าอาบน้ำฝนในสมัยพุทธกาลและสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

.....

๘. เครื่องไทยธรรมและเครื่องไทยทาน มีความหมายแตกต่างกันอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๙. การถวายกฐินมีความพิเศษแตกต่างจากการทำทานทั่วไปอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๑๐. เพราะเหตุใด จึงเกิดประเพณีการทอดผ้าป่ามาแต่ครั้งพุทธกาล

.....

.....

.....

.....

.....

ใบงานที่ ๒ เรื่อง ขั้นตอนในการปฏิบัติศาสนพิธี

คำชี้แจง ให้ยกตัวอย่างศาสนพิธีที่ตนเองเคยปฏิบัติมา ๑ อย่าง อธิบายขั้นตอนในการปฏิบัติ และตอบคำถาม

ขั้นตอนในการปฏิบัติศาสนพิธีของนักเรียน

ชื่อศาสนพิธี .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๑. นักเรียนได้ประโยชน์จากการปฏิบัติศาสนพิธีนี้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒. ศาสนพิธีนี้ถ้าไม่มีการอนุรักษ์ไว้จะเกิดผลอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓. นักเรียนจะมีแนวทางในการอนุรักษ์ศาสนพิธีให้คงอยู่ต่อไปอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบความรู้ เรื่อง ศาสนพิธี

ศาสนาพิธี

ศาสนามีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะในสังคมไทยซึ่งมีพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้ประพฤติปฏิบัติชอบ และสื่อออกมาในลักษณะของศาสนพิธีที่ปฏิบัติอย่างเป็นแบบแผนสืบต่อกันมา ทั้งนี้พุทธศาสนิกชนจะสามารถปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามศาสนพิธีในพระพุทธศาสนาได้ย่อมอาศัยความเข้าใจความหมายและคุณค่าของศาสนพิธีด้วย

ความหมายของศาสนพิธี

ศาสนพิธี หมายถึง พิธีกรรมทางศาสนาหรือระเบียบแบบแผนต่างๆ ที่ตั้งงาม ที่ตั้งงาม ที่พึงปฏิบัติในทางศาสนา ซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องห่อหุ้มศาสนาไว้ให้ศาสนิกชนทั่วไปได้เห็นและปฏิบัติอย่างถูกต้อง เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเจริญทางด้านจิตใจของผู้นับถือพระพุทธศาสนา ก่อให้เกิดความศรัทธา ความเชื่อ ความเลื่อมใสต่อพระพุทธศาสนามากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องเชิดชูเกียรติและศักดิ์ศรีของชาวพุทธ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พุทธศาสนิกชนมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องเชิดชูเกียรติและศักดิ์ศรีของชาวพุทธ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พุทธศาสนิกชนจะต้องศึกษาเรียนรู้ในเรื่องศาสนพิธี

คุณค่าของศาสนพิธี

พุทธศาสนิกชนควรตระหนักถึงคุณค่าของศาสนพิธี ดังต่อไปนี้

๑. ประโยชน์ทางใจ ช่วยให้เกิดคุณธรรมขึ้นในตัวผู้ปฏิบัติได้แก่ ความมีสติ ความสามัคคี ความเป็นระเบียบประณีตงดงาม เกิดความชุ่มชื่นเบิกบานใจ และเกิดความฉลาด

๒. รักษาเอกลักษณ์ของชาติที่ไม่มีชาติใดเหมือน เพราะศาสนพิธีแสดงถึงความเป็นไทย ซึ่งไม่เคยตกเป็นทาสของชาติใด ทั้งยังป้องกันมิให้ชาติถูกลืมเลือนไป

๓. ช่วยอำนวยการพระพุทธศาสนา ศาสนพิธีเป็นขั้นตอนชักจูงให้ผู้ปฏิบัติซาบซึ้ง เกิดความศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีใจมุ่งมั่นที่จะศึกษาแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาในขั้นลึกต่อไป

การปฏิบัติตนถูกต้องตามศาสนพิธีที่สำคัญในพระพุทธศาสนา

ศาสนพิธี เป็นระเบียบแบบแผนที่พุทธศาสนิกชนควรยึดถือปฏิบัติเป็นแบบแผนเดียวกัน การเรียนรู้และปฏิบัติให้ถูกต้องตามศาสนพิธีที่สำคัญในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา จึงเป็นหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนที่ดี

การทำบุญตักบาตร

การทำบุญตักบาตร เป็นการทำบุญที่ชาวพุทธทั่วไปรู้จักและปฏิบัติมากกว่าการทำบุญประเภทอื่นๆ การตักบาตรนั้นยังถือว่าเป็นการทำบุญประจำวันของชาวพุทธ และชาวไทยพุทธเชื่อว่า การออกบิณฑบาตของพระสงฆ์เป็นการช่วยโปรดสัตว์ให้ได้รับส่วนบุญ เหตุผลและคุณค่าของการทำบุญตักบาตรนั้น พอสรุปได้ดังนี้

๑. เป็นการสั่งสมบุญในแต่ละวัน เพราะการสั่งสมบุญเป็นเหตุ นำความสุขมาให้

๒. การเริ่มต้นวันใหม่ด้วยการทำบุญ ทำให้จิตใจแจ่มใส และมีกำลังใจที่เข้มแข็ง

๓. เป็นการช่วยรักษาพุทธประเพณี และช่วยสืบต่อพระพุทธศาสนา เพราะการบิณฑบาตถือเป็นข้อวัตรปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้ให้พระสงฆ์ถือปฏิบัติสืบต่อมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล เพื่อเป็นการสงเคราะห์ชาวบ้าน เปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนได้ทำบุญ ถวายทานสร้างกุศลคุณงามความดีให้แก่ตัวเอง พระสงฆ์เป็นผู้

ศึกษา ปฏิบัติพระธรรมวินัย แล้วนำมาสั่งสอนให้ประชาชนได้รับรสแห่งพระธรรม พระสงฆ์ดำรงชีพอยู่ได้ด้วยปัจจัยที่คลุหฺสจฺตถวาย ฉะนั้นชาวพุทธควรทำบุญตักบาตรเป็นประจำทุกวัน

การทำบุญตักบาตรจะสมบูรณ์ได้ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

๑. ต้องเตรียมใจให้พร้อม โดยรักษาเจตนาให้บริสุทธิ์ทั้ง ๓ ขณะ คือ

๑.๑ ก่อนถวาย ตั้งใจเสียสละอย่างแท้จริง

๑.๒ ขณะถวาย ควรมีใจเสียสละอย่างแท้จริง

๑.๓ หลังจากถวายแล้ว ต้องยินดีในทานของตนเอง จิตใจเบิกบานเมื่อนึกถึงทานที่ตนได้ถวาย

ไปแล้ว

๒. ผู้รับ คือ พระภิกษุสามเณร เป็นผู้สำรวมระวัง มีข้อวัตรปฏิบัติที่ดั่งตามพระธรรมวินัย ฝึศึกษาเล่าเรียนพระพุทธพจน์ แล้วนำมาบอกกล่าวสั่งสอนได้

๓. สิ่งของที่ถวาย อาจเป็นภัตตาหาร เครื่องดื่ม เวชภัณฑ์ ดอกไม้ หรือข้าวของเครื่องใช้อื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับพระสงฆ์ สิ่งของเหล่านั้นจะต้องได้มาด้วยวิธีที่สุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน และต้องเหมาะสมแก่พระภิกษุสามเณรด้วย

เมื่อองค์ประกอบ ๓ อย่างข้างต้นบริบูรณ์ สิ่งที่จะต้องทำก่อนตักบาตร คือ “การอธิษฐาน” ก่อนตักบาตร ควรอธิษฐานโดยนั่งหรือยืนก็ได้ แล้วแต่สถานที่ที่จะอำนวย ยกสิ่งของที่จำถวายขึ้นเสมอหน้าผาก แล้วอธิษฐานตามที่ต้องการและชอบธรรม จากนั้นจึงถวายอาหารบิณฑบาตด้วยความเคารพ ไม่สวมรองเท้าว หรือยืนสูงกว่าพระสงฆ์ถ้ามีดอกไม้รูปเทียนให้ถวายหลังจากที่ถวายอาหารบิณฑบาตเสร็จแล้วควรทำความเคารพพระสงฆ์ด้วยความนอบน้อม หากพระสงฆ์ให้พร ควรนั่งลงแล้วประนมมือตั้งใจรับพรด้วยอาการอันสงบขณะรับพรควรตั้งจิตอธิษฐาน และอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติมิตร และผู้มีพระคุณด้วย

การถวายภัตตาหาร

ภัตตาหาร หมายถึง อาหารสำหรับภิกษุสามเณรฉัน เช่น ภัตตาหารเช้า ภัตตาหารเพล เป็นต้น การถวายภัตตาหารเป็นประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติกันมานับแต่ครั้งพุทธกาล

สิ่งของที่ควรถวายพระภิกษุ

๑. ข้าวและอาหารที่นำมาถวายนิยมเป็นข้าวปากหม้อและกับข้าวปากหม้อ คือ เป็นสิ่งที่ปรุงเสร็จใหม่ๆ ยังไม่ได้ตักออกไปเพื่อบริโภคหรือใช้อย่างอื่นหรือเป็นภัตตาหารที่จัดทำอย่างประณีต

๒. สิ่งของที่นำมาถวายพระทุกอย่างควรเป็นสิ่งของที่ได้มาหรือใช้ทรัพย์สินที่บริสุทธิ์จัดซื้อมา รวมทั้งเจตนาที่ถวายก็ต้องบริสุทธิ์ด้วย

๓. ปกติสิ่งของที่นำมาถวาย ได้แก่ ข้าว กับข้าว และของหวาน แต่ในบางกรณีอาจถวายสิ่งของอย่างอื่นร่วมด้วย เช่น ดอกไม้ รูปเทียน ผ้าที่สมควรแก่สมณะหรือสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ อันสมควรแก่สมณะบริโภค

สิ่งของต้องห้ามสำหรับพระภิกษุ

๑. ภัตตาหารที่เป็นเนื้อสัตว์ จะต้องไม่เป็นเนื้อสัตว์ที่ฆ่าเพื่อถวายพระโดยเฉพาะ และไม่ถวายของดิบ เช่น เนื้อดิบ เป็นต้น

๒. เนื้อสัตว์จะต้องไม่เป็นเนื้อสัตว์ ๑๐ ชนิด ที่ห้ามพระภิกษุฉัน ได้แก่ เนื้อมนุษย์ เนื้อช้าง เนื้อม้า เนื้อสุนัข เนื้องู เนื้อราชสีห์ เนื้อเสือโคร่ง เนื้อเสือเหลือง เนื้อหมี และเนื้อเสือดาว

๓. ไม่ควรถามพระภิกษุว่าชอบอาหารชนิดใด ชอบอาหารที่ถวายหรือไม่ เพราะเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง

๔. ไม่ถวายบุหรี สุรา และยาเสพติดทุกชนิด

การถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสามเณร อาจทำได้ ๒ วิธี คือ นิมนต์ท่านมาฉันที่บ้าน หรือนำไปถวายที่วัดเมื่อเตรียมอาหารเสร็จแล้ว ถวายอาหารแด่พระสงฆ์ในเวลาอันสมควร เมื่อท่านอนุโมทนาให้พรว่า ยะธา..... สัพพัตติโย ... ผู้ถวายภัตตาหารก็กรวดน้ำและรับพรเป็นเสร็จพิธี

คำถวายภัตตาหาร

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโรชยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สีขายะ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ภัตตาหาร พร้อมทั้งของบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับภัตตาหาร พร้อมทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และเพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนาน เทอญ

การถวายสังฆทานและเครื่องสังฆทาน

สังฆทาน หมายถึง ทานที่ถวายแก่พระสงฆ์ทั่วไป มิได้เจาะจงแก่รูปใดรูปหนึ่ง การถวายสังฆทานจะถวายที่วัด หรือนิมนต์พระสงฆ์มารับที่บ้านก็ได้

เครื่องสังฆทาน คือ ทานวัตถุหรือของที่เตรียมไว้เพื่อถวายแด่พระสงฆ์ เป็นของที่ควรแก่สมณบริโภค เมื่อพระสงฆ์รับแล้วสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยทั่วไป ได้แก่ ภัตตาหาร และสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับพระสงฆ์ เช่น เครื่องนุ่งห่ม ดอกไม้ ฐูปเทียน สบู่ ยาสีฟัน ผงซักฟอก คิลานเภสัช ได้แก่ ยารักษาโรคต่างๆ รวมทั้งปัจจัย ซึ่งอาจทำใบปวารณาถวายก็ได้

ขั้นตอนการถวายสังฆทาน

๑. เตรียมเครื่องสังฆทาน เช่น อาหารคาวหวาน ที่จัดวางไว้ในสถานที่อันควร
๒. เมื่อเตรียมของเสร็จแล้ว นิมนต์พระสงฆ์ตามจำนวนที่ต้องการ แต่ต้องไม่เจาะจงภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง
๓. เมื่อพระสงฆ์มานั่งพร้อมแล้ว เริ่มต้นด้วยการบูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล สมาทานศีล ๕ กล่าวนะโม ๓ จบ แล้วกล่าวคำถวายสังฆทาน ซึ่งกล่าวเช่นเดียวกับคำถวายภัตตาหารข้างต้น ขณะกำลังกล่าวคำถวายสังฆทานจะประนมมือ เมื่อกล่าวจบแล้ว พระสงฆ์จะรับพร้อมกันว่า สาธุ จากนั้นให้ผู้ถวายสังฆทาน ยกอาหารหรือสิ่งของประเคนแด่พระสงฆ์เมื่อถวายเรียบร้อยแล้ว ประธานสงฆ์จะอนุโมทนาให้พรว่า ยะธา...สัพพัตติโย...ผู้ถวายสังฆทานกรวดน้ำและรับพร เป็นเสร็จพิธี

การถวายผ้าอาบน้ำฝน

ผ้าอาบน้ำฝน หรือที่เรียกว่า ผ้าวัสสิกสาฎก คือ ผ้าที่พระภิกษุใช้นุ่งในเวลาอาบน้ำฝน หรืออาบน้ำทั่วไปเรียกกันสั้นๆว่า “ผ้าอาบ” ปัจจุบันพุทธศาสนิกชนนิยมถวายผ้าอาบน้ำฝนในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ หรือวันอาสาฬหบูชา ก่อนวันเข้าพรรษา ๑ วัน ในการถวายมีระเบียบปฏิบัติ ดังนี้

๑. ในวันกำหนดถวายผ้าอาบน้ำฝน ให้ภิกษุสามเณร และอุบาสกอุบาสิกาพร้อมกันที่อุโบสถ หรือศาลาการเปรียญตามความเหมาะสม ก่อนถวายเจ้าอาวาสหรือภิกษุรูปหนึ่ง แสดงธรรมอนุโมทนาวัสสิกสาฎกทาน ของทายก ๑ กัณฑ์ ถ้าวินถวายกำหนดในวันธรรมสวนะ (วันพระ) เมื่อเทศน์กัณฑ์วันธรรมสวนะแล้วควรต่อทำอนุโมทนาวัสสิกสาฎกทานด้วย

๒. เมื่อแสดงธรรมจบแล้ว ผู้นำในการถวายนำกราบพระและว่า นะโม พร้อมกัน ๓ จบ ต่อจากนั้นนำ กล่าวคำถวายผ้าวัสสิกสาฎก ซึ่งตั้งไว้เบื้องหน้าพระสงฆ์ทั้งคัมภีร์และคำแปล

คำกล่าวถวายผ้าวัสสิกสาฎก

อิมานิ มะยัง ภันเต วัสสิกสาฎกานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุโน ภันเต ภิกขุ สังโฆ อิมานิ วัสสิกสาฎกานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ผ้าอาบน้ำฝน กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้แด่ พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับผ้าอาบน้ำฝน กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อ ประโยชน์เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนานเทอญ

ถ้าไม่มีเครื่องบริวารถวายร่วมด้วย ก็ตัดคำบาลีว่า “สะปะริวารานิ” และ คำแปลว่า “กับทั้งบริวาร” ออกเสียทุกแห่ง

๓. ระหว่างที่ผู้ถวายกล่าวคำถวาย พระสงฆ์ทั้งหมดประนมมือ พอจบคำถวายแล้ว พระสงฆ์รับ “สาธุ” พร้อมกัน แล้วเจ้าอาวาสของวัดนั้นออกมารับผ้าแทนสงฆ์

๔. ประเคนเสร็จแล้ว พระสงฆ์อนุโมทนาบท วิเสสอนุโมทนา ในทานนี้ใช้บท กาลे ทนติ...

๕. ระหว่างพระว่า ยถา...ผู้ถวายทั้งหมดพึงกรวดน้ำ แล้วประนมมือรับพรไปจนจบเป็นอันเสร็จพิธี

การจัดเครื่องไทยธรรม เครื่องไทยทาน

พจนานุกรม ฉบับประมวลศัพท์พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุโต) ได้ให้ความหมายของ “ไทยธรรม” หมายถึง ของควรให้, ของทำบุญต่างๆ ของถวายพระ ส่วนพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของ “ไทยทาน” ว่าหมายถึง ของสำหรับทำทาน ในปัจจุบันไทยธรรมหรือไทยทาน มักจะเรียก เป็นสิ่งเดียวกัน

ทั้งเครื่องไทยธรรมและเครื่องไทยทาน คือ ปัจจัย ๔ อันควรแก่สมณอุปกคบริโภคะ ไม่ขัดต่อพระธรรม วินัยอันได้แก่

๑. อาหาร เช่น อาหารคาวหวาน เครื่องดื่ม หรือของขบฉันต่างๆ

๒. เครื่องนุ่งห่ม เช่น สบง จีวร สังฆาฏิ รัตประคด ยาม ผ้าเช็ดตัว ผ้าเช็ดหน้า ฯลฯ

๓. เครื่องใช้สอยอื่นๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เสื่อ มุ้ง หมอน ผงซักฟอก สบู่ ยาสีฟัน กระจกชำระ เป็นต้น

๔. ยารักษาโรค เช่น ยาต่างๆ รวมทั้งเภสัช ๕ คือ เนยข้น เนยใส น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย

วัตถุประสงค์ของการถวายเครื่องไทยธรรม เครื่องไทยทาน

๑. เพื่อถวายความอุปถัมภ์แก่พระสงฆ์

๒. เพื่อลดกิเลส ความตระหนี่ ความโลภ

๓. เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้ที่ล่องลับไปแล้ว

๔. เพื่ออุทิศส่วนบุญกุศลแก่ผู้ที่ล่องลับไปแล้ว

ข้อควรระวังในการถวายเครื่องไทยธรรม เครื่องไทยทาน

๑. ไม่ถวายของที่พระต้องห้าม เช่น อาหารดิบ เป็นต้น

๒. ไม่ถวายวัตถุอนามาส (สิ่งของที่พระสงฆ์จับต้องไม่ได้) เช่น สัตว์เลี้ยงตัวเมีย เสื้อผ้าสตรี เงิน ทอง หรือ อารูททุกประเภท เป็นต้น

๓. ไม่ถวายของมีนเมา ยาเสพติดทุกชนิด
๔. ถวายของให้เหมาะสมกับกาลเวลาของพระสงฆ์
5. ต้องเป็นของที่ได้มาโดยบริสุทธิ์

การกรวดน้ำ

การกรวดน้ำ หมายถึง การตั้งใจแผ่ส่วนบุญหรือส่วนกุศลที่ได้ทำไปให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปหรือผู้ใดผู้หนึ่ง โดยการรินน้ำใส่ภาชนะเพื่อเป็นเครื่องบ่งถึงเจตนาอุทิศนั้น การกรวดน้ำที่นิยมโดยทั่วไปมี ๒ วิธีคือ

๑. การกรวดน้ำโดยใช้น้ำหลังลงในภาชนะที่รองรับ หากที่หลังมีปากเล็ก เวลากรวดน้ำให้ค่อย ๆ รินใส่ที่รองโดยมิให้ขาดสาย เมื่อกรวดเสร็จให้นำไปเทไว้ที่โคนไม้หรือที่กลางแจ้ง ห้ามเทใส่ถังขยะหรือสถานที่สกปรก

๒. การกรวดน้ำโดยไม่ต้องใช้น้ำ ใช้ในกรณีที่ไม้ได้จัดเตรียมน้ำสำหรับกรวดหรือหาน้ำกรวดไม่ได้ ผู้กรวดพึงตั้งใจอุทิศส่วนกุศลที่ตนได้ทำให้แก่ผู้ที่ต้องการอุทิศไปให้

การกรวดน้ำ สามารถทำได้ทุกเมื่อหลังการบำเพ็ญบุญกุศล ทั้งงานมงคลและงานอวมงคล ส่วนขั้นตอนการกรวดน้ำเริ่มจากที่พระสงฆ์กล่าวอนุโมทนาว่า ยถา วาริวหา...ให้เริ่มเทน้ำกรวดพร้อมกับตั้งในอุทิศส่วนบุญกุศลไปให้แก่ผู้ที่ต้องการให้รับ โดยอาจจะบวชชื่อ นามสกุล ด้วยก็ได้ หรืออาจจะอุทิศโดยไม่เจาะจงผู้ใดผู้หนึ่งก็ได้ เมื่อพระสงฆ์สวดบทว่า สัพพีติโย... ให้เทน้ำที่เหลือลงในภาชนะรองรับให้หมดแล้วตั้งใจรับพรที่พระสงฆ์สวดให้ จนกว่าจะจบ แล้วนำน้ำไปเทในที่ดังกล่าวแล้ว และในขณะที่กรวดน้ำและรับพรไม่ควรลุกขึ้นไปทำกิจอย่างอื่น หรือทำกิจอื่นใดควรตั้งใจฟังสวดจนจบ

คำกรวดน้ำโดยย่อ

อิหัง เม ญาตีนัง โหตุ สุขิตา โหนตุ ญาตะโย

ขอผลแห่งบุญกุศลนี้ จงมีแก่ญาติของข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอญาติทั้งหลายจงมีความสุขกายสุขใจเถิด

การทอดกฐิน

การทอดกฐิน คือ การทำพิธีถวายผ้ากฐินแด่สงฆ์ เป็นประเพณีบุญสำคัญในทางพระพุทธศาสนา “กฐิน” แปลว่า กรอบไม้หรือสะดึงสำหรับชิงผ้าเย็บจีวร ต่อมาเมื่อพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ชาวบ้านถวายผ้าไตรจีวรแก่พระสงฆ์ได้ คำว่า “กฐิน” จึงหมายถึง ผ้าจีวรที่ชาวบ้านน้อมนำมาถวายแก่พระสงฆ์ผู้จำพรรษาครบ ๓ เดือน ในวัดหนึ่งๆ อย่างน้อย ๕ รูปขึ้นไป การทอดกฐินนิยมทำกันตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ไปจนถึงกลางเดือน ๑๒ ในวัดหนึ่งๆ จะทอดกฐินได้เพียง ๑ ครั้งต่อปี

กฐินแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ตามระยะเวลาในการจัดเตรียม คือ

๑. จุกฐิน คือ กฐินที่ทุกฝ่ายต้องช่วยกันทำให้เสร็จภายในกำหนดวันหนึ่ง ตั้งแต่บั้นฝ้าย กรอ ทอ ตัดเย็บ ย้อม แล้วทอดถวายให้เสร็จในวันนั้น

๒. มหากฐิน คือ กฐินที่มีการเตรียมตัวเป็นเวลานาน อาศัยปัจจัยไทยธรรมจำนวนมาก เพื่อจะได้นำมาเป็นทุนบำรุงวัด ดังเช่นกฐินสามัคคีในปัจจุบัน

นอกจากนี้ในประเทศไทย นิยมเรียกชื่อกฐินตามประเภทวัดที่จะนำกฐินไปทอด คือ

๑. กฐินหลวง หมายถึง กฐินที่พระมหากษัตริย์หรือพระบรมศานุวงศ์โปรดเกล้าฯ นำไปทอดถวายที่พระอารามหลวง

๒. กฐินพระราชทาน หมายถึง กฐินที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้หน่วยราชการ เอกชน องค์กร หรือบุคคลต่างๆ นำไปทอดที่พระอารามหลวง โดยผู้ที่มีความประสงค์จะทอดกฐินที่พระอารามหลวงจะต้องติดต่อที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๓. กฐินสามัคคี หมายถึง กฐินที่หน่วยงาน องค์กร กลุ่มบุคคลหรือบุคคลต่างๆ นำไปทอดถวายที่วัดราษฎร์

การเตรียมการในพิธีทอดกฐิน

๑. จอingkฐิน หมายถึง การแจ้งความประสงค์ที่จะนำผ้ากฐินไปทอดยังวัดที่ต้องการ สำหรับพระอารามหลวงให้แจ้งที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๒. บอกรบุญแก่ญาติพี่น้องเพื่อร่วมทำพิธีในวันเวลาตามที่กำหนด

๓. เตรียมเครื่องกฐินและบริวาร ได้แก่ ผ้าไตรจีวร สำหรับถวายพระผู้ครองกฐินและคู่สวด แต่ผ้าที่จะเป็นผ้ากฐินจริงๆ จะใช้เพียง ๑ ผืนเท่านั้น ส่วนบริวารกฐิน ได้แก่ จตุปัจจัย ไทยทาน เครื่องใช้ของพระภิกษุ เครื่องนุ่งห่ม เช่น จอบ มีด ขวาน เป็นต้น

การถวายกฐิน

การทำพิธีถวายผ้ากฐิน ในการถวายกฐินพระราชทานจะนิยมถวายกันในโบสถ์ ส่วนกฐินสามัคคีในวัดบางวัดนิยมถวายกันที่ศาลาการเปรียญหรือวิหารสำหรับทำบุญ พิธีถวายผ้ากฐินเริ่มจากการกล่าวคำขอความเห็นชอบร่วมกัน ที่เรียกว่า อปโลกน์ และการสวดทนต์กรรมของสงฆ์ คือ การยินยอมยกให้ ต่อจากนั้นพระสงฆ์รูปที่ได้รับความยินยอมนำผ้าไตรไปครองขึ้นนั่งยังอาสนะที่เดิมประชาชนผู้ถวายผ้ากฐิน และผู้ร่วมบำเพ็ญกุศลเข้าประเคนสิ่งของซึ่งเป็นบริวารขององค์กฐินตามลำดับ เสร็จแล้วพระสงฆ์ทั้งหมดจับพัด ประทานสงฆ์สวดนำด้วยคาถาอนุโมทนา เจ้าภาพหรือประธาน ผู้ถวายกฐินกรวดน้ำ เสร็จแล้วนั่งประนมมือรับพรไปจนจบ เป็นอันเสร็จพิธี

คำถวายผ้ากฐินโดยย่อ

อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะจีวะระทุสสัง สังฆัสสะ โอนุชชะยะมะ (ว่า ๓ ทน)

คำแปล

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ผ้ากฐินจีวรกับทั้งบริวารนี้ แต่พระสงฆ์

การทอดผ้าป่า

ประเพณีการทอดผ้าป่ามีมาแต่ครั้งพุทธกาล สมัยนั้นพระพุทธเจ้ายังไม่ได้ทรงอนุญาตให้ภิกษุรับจีวรที่ชาวบ้านถวายโดยเฉพาะ ทรงอนุญาตแต่เพียงให้ภิกษุแสวงหาผ้าเปื้อนฝุ่นที่ไม่มีเจ้าของ หรือผ้าที่ห่อซากศพทิ้งไว้ตามป่าช้า นำมาซักฟอกตัดเย็บเป็นจีวรใช้นุ่งห่ม พุทธศาสนิกชนในสมัยนั้นเห็นความลำบากของภิกษุในเรื่องนี้มีความประสงค์จำบำเพ็ญกุศลโดยไม่ขัดต่อพุทธบัญญัติ จึงได้จัดผ้าที่สมควรแก่พระสงฆ์ไปทอดทิ้งไว้ตามที่ต่างๆ โดยมากเป็นป่าช้า

แต่ครั้งนั้น การทอดผ้าป่าไม่ได้นิยมกาล แล้วแต่ใครศรัทธาจะทำเมื่อไร ก็ทอดเมื่อนั้น เมื่อทรงบัญญัติจีวรกาล คือ การแสวงหาและทำจีวรขึ้นจำกัด ๑ เดือน นับแต่ออกพรรษาแล้วและถ้าได้กรานกฐินด้วยขยายออกไปอีก ๔ เดือน จนถึงวันเพ็ญเดือน ๔ การทอดผ้าป่าจึงนิยมทำกันในระยะนี้

การทอดผ้าป่าในประเทศไทย แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑. ผ้าป่าหางกฐิน หรือผ้าป่าแถมกฐิน หมายถึง ผ้าป่าที่นำไปถวายวัดพร้อมกับการทอดกฐิน โดยจะถวายหลังจากการทอดกฐินแล้ว

๒. ผ้าป่าโยง หมายถึง ผ้าป่าที่นำไปทอดตามวัดต่าง ๆ มากกว่า ๑ วัดขึ้นไปในคราวเดียวกัน โดยจะนำพุ่มผ้าป่าไปหลาย ๆ พุ่มเมื่อถึงวัดใดก็ถวายวัดนั้น วัดละ ๑ กองบ้าง ๒ กองบ้าง เรื่อยไปจนกว่าจะหมดขั้นตอนการทอดผ้าป่ามีดังนี้

๑. เมื่อพระสงฆ์ในวัดและเจ้าภาพพร้อมกัน ณ บริเวณพิธีแล้ว เจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย กราบ ๓ ครั้ง

๒. กราบพระสงฆ์ ๓ ครั้ง อาราธนาศีล เสร็จแล้วกล่าวคำถวายผ้าป่า ดังนี้

คำถวายผ้าป่า

อิมานิ มะยัง ภันเต ปังสุกุลจีวรานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอนิเชชยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ปังสุกุลจีวรานิ สะปะริวารานิ ปะภิกคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ, สุขายะ.

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ผ้าบังสุกุลจีวร กับทั้งบริวารเหล่านี้ แต่พระภิกษุสงฆ์ ของพระภิกษุสงฆ์ จงรับ ผ้าบังสุกุลจีวร กับทั้งบริวารเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ

๓. พระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุล เรียกว่า ชักผ้าป่าหรือชักผ้าบังสุกุล

๔. ถวายจุดปัจจัยไทยธรรมแก่พระสงฆ์ (ถ้ามี)

๕. พระสงฆ์อนุโมทนา ผู้อยู่ในพิธีกรวดน้ำ รับพร เป็นเสร็จพิธี

ใบงานที่ ๑ เรื่อง หลักธรรมเบื้องต้นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง ให้นักเรียนวิเคราะห์หลักธรรมที่เกี่ยวกับวันสำคัญในทางพระพุทธศาสนา

วันสำคัญ	สาระสำคัญ	การปฏิบัติของพุทธศาสนิก	หลักธรรมที่นำไปปฏิบัติ
วันวิสาขบูชา			
วันมาฆบูชา			
วันอาสาฬหบูชา			
วันอัฐมีบูชา			
วันธรรมสวนะ			

ใบงานที่ ๒ เรื่อง ขั้นตอนในการปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง ให้นักเรียนยกตัวอย่างคำสอนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่สนใจมา ๑ วัน และเสนอแนวทางการปฏิบัติตน ผลที่เกิดขึ้นลงในแบบบันทึก

วันสำคัญ .....

เหตุการณ์สำคัญ .....

.....

.....

หลักคำสอนในวันสำคัญ .....

.....

.....

แนวทางการปฏิบัติตนจากหลักคำสอน .....

.....

ผลจากการปฏิบัติต่อตนเอง .....

.....

ผลจากการปฏิบัติต่อครอบครัว .....

.....

ผลจากการปฏิบัติต่อสังคม .....

.....

ถ้าพุทธศาสนิกชนปฏิบัติตนได้ถูกต้อง จะส่งผลต่อพระพุทธศาสนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในปัจจุบันและอนาคตอย่างไร .....

.....

.....

ถ้าพุทธศาสนิกชนปฏิบัติตนไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสมใน วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาจะส่งผลต่อพระพุทธศาสนาในปัจจุบันและอนาคตอย่างไร .....

.....

.....

ใบความรู้ เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

วันมาฆบูชา

วันมาฆบูชา หรือวันเพ็ญเดือน ๓ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “วันจาตุรงคสันนิบาต” เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรม “โอวาทปาฏิโมกข์” แก่พระภิกษุที่ได้รับการบวชแบบเอหิภิกขุอุปสัมปทา ซึ่งเป็นพระอรหันต์รวมทั้งสิ้น ๑,๒๕๐ รูป ที่มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย ณ พระวิหารเวฬุวัน

หลักธรรมโอวาทปาฏิโมกข์ เป็นคำสอนที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ซึ่งกล่าวรวมไว้ครบถ้วน ๓ ประการ คือ

๑. ละเว้นความชั่ว
๒. ทำแต่ความดี
๓. ทำจิตใจให้ผ่องใส

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงหลักธรรมข้ออื่นๆ ไว้ด้วย คือ ความอดทนอดกลั้น (ขันติ) ไม่ทำร้ายหรือเบียดเบียนผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา และสำรวมใจไม่ให้ความชั่วเข้าครอบงำ รู้จักประมาณตน และฝึกจิตให้เกิดสมาธิ

ในวันนี้พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงหลักธรรมที่ชื่อว่า “โอวาทปาติโมกข์” ในที่ประชุมสงฆ์เหล่านั้น ซึ่งเป็นทั้งหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการปฏิบัติที่นำไปใช้ได้ในทุกสังคม มีเนื้อหาโดยสรุปรวมก็คือ ให้ละเว้นความชั่ว ทำความดีให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้ผ่องใส

หลักการ ๓ ได้แก่

๑. การละเว้นทำความชั่ว
๒. ทำความดีให้ถึงพร้อม
๓. ทำจิตใจให้ผ่องใส หลักการ ๓ ประการนี้ ถือเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา หากมนุษย์สามารถปฏิบัติตามหลักธรรม ๓ ประการนี้ ก็จะเกิดสันติภาพแก่ชาวโลก แก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย โลกนี้ก็จะเกิดความสงบสุขได้อย่างแท้จริง

อุดมการณ์ ๔ ได้แก่

๑. ความอดทน
๒. ความไม่เบียดเบียน
๓. ความสงบ และ
๔. นิพพาน (ความดับทุกข์) ซึ่งเป็นอุดมการณ์ของมนุษย์ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งพระพุทธเจ้าและพุทธสาวกทั้งหลาย สามารถนำไปเป็นแนวปฏิบัติ จนถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิต คือ พระนิพพาน ดังนั้นพระพุทธองค์จึงทรงเป็นแบบอย่างของมนุษย์ผู้สามารถพัฒนาตนเองให้ถึงจุดหมายสูงสุดได้

วิธีการ ๖ ได้แก่

๑. ไม่กล่าวร้าย
๒. ไม่ทำร้ายผู้อื่น
๓. สำรวมในปาติโมกข์ (เคารพในระเบียบวินัย)
๔. รู้ประมาณ
๕. อยู่ในสถานที่ที่สงัด และ

๖. ผิกหัดจิตใจให้สงบ การปฏิบัติตามวิธีการ ๖ ประการนี้ ถือว่าเป็นแนวทางในการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

วันวิสาขบูชา

วันวิสาขบูชา หรือวันเพ็ญเดือน ๖ เป็นวันที่พระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน หลักธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับเหตุการณ์ในวันดังกล่าว คือ

ประสูติ วันที่พระพุทธเจ้าประสูติ ได้ยังพระบาทไป ๗ ก้าว แล้วทรงเปล่งพระสุรเสียงว่า “เราเป็นผู้เลิศแห่งโลก เราเป็นผู้ประเสริฐแห่งโลก เราคือผู้เป็นใหญ่แห่งโลก” พระองค์เป็นผู้ที่จะมาประกาศอิสรภาพให้แก่มวลมนุษยชนและสรรพสัตว์ทั้งหลาย นับเป็นพุทธคุณอย่างยิ่ง เพราะการที่พระองค์จะอุบัติมาเป็นพระพุทธเจ้าได้นั้น ต้องบำเพ็ญเพียรบารมีมีหลายชาติ ที่สำคัญ ๑๐ ประการ หรือที่เรียกว่า ทศบารมี จนได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ตรัสรู้ พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญเพียรบารมีจนกระทั่งตรัสรู้อนุตรสัมโพธิญาณเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า หลักธรรมที่พระองค์ตรัสรู้ คือ อริยสัจ ๔ ความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

ปรินิพพาน ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะปรินิพพานได้ทรงแสดงพระธรรมคำสอนเป็นครั้งสุดท้ายว่า ทุกสิ่งมีการเกิดขึ้นดำรงอยู่ และดับสลายไปในที่สุด ดังนั้นจึงควรตั้งมั่นอยู่ในความไม่ประมาท

พระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ และเสด็จดับขันธปรินิพพาน เวียนมาบรรจบในวันและเดือนเดียวกัน คือ วันเพ็ญเดือนวิสาขะ (เดือน ๖) จึงถือว่าเป็นวันสำคัญของพระพุทธเจ้า หลักธรรมอันเกี่ยวเนื่องจากการประสูติ ตรัสรู้ และเสด็จดับขันธปรินิพพาน คือ ความกตัญญู อริยสัจ ๔ และความไม่ประมาท

ความกตัญญู จะเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธเจ้า ผู้ทรงเป็นบุพพการีในฐานะที่ทรงสถาปนาพระพุทธศาสนา และทรงสอนทางพันทุกซ์ให้แก่เวไนยสัตว์ พุทธศาสนิกชน รู้พระคุณอันนี้ จึงตอบแทนด้วยอามิสบูชา และปฏิบัติบูชา กล่าวคือ การจัดกิจกรรมในวันวิสาขบูชา เป็นส่วนหนึ่งที่ชาวพุทธแสดงออก ซึ่งความกตัญญูทศเวทิต่อพระองค์ ด้วยการทำนุบำรุง ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและประเพณีปฏิบัติธรรมเพื่อดำรงอายุพระพุทธศาสนา นอกจากการปฏิบัติในการแสดงตนเป็นผู้มีความกตัญญูต่อพระพุทธศาสนาหรือต่อพระพุทธเจ้าแล้ว ก็ต้องแสดงความกตเวทิต่ คือ การตอบแทนอุปการคุณที่ผู้อื่นทำไว้นั้น ผู้ที่ทำอุปการคุณก่อนเรียกว่า บุพพการี เช่น บิดา มารดา ครูอาจารย์ หรือผู้มีอุปการคุณทุกท่าน การแสดงความกตัญญูต่อบุคคลเหล่านี้ ไม่ใช่ปฏิบัติเพียงวันวิสาขบูชาเท่านั้น แต่ควรตั้งอยู่ในใจตลอดเวลา

อริยสัจ ๔ เป็นหลักคำสอนที่มุ่งความจริงอันประเสริฐ สามารถนำไปเป็นแนวปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้ หลักอริยสัจ ๔ เป็นหลักธรรมที่พระองค์ได้ตรัสรู้ถึงแนวทางแก้ทุกซ์ของมนุษย์ พระองค์ทรงค้นพบหลักความจริงของอริยสัจ ๔ จึงเข้าใจถึงหลักความเป็นจริงที่ก่อให้เกิดทุกซ์แก่มนุษย์ พระองค์จึงทรงรู้แจ้งเห็นจริงกับหลักธรรมในข้อนี้ จึงมุ่งสอนให้มนุษย์สามารถแก้ไขปัญหาของมนุษย์โดยตัวของมนุษย์เอง การแก้ไขปัญหาจะต้องแก้ไขตรงที่สาเหตุปัจจัย นอกจากคุณค่าของอริยสัจ ๔ ดังกล่าวแล้ว ยังมีคุณค่าเด่น ดังนี้คือ

๑. เป็นวิธีการแห่งปัญญา

๒. เป็นการแก้ปัญหาและจัดการกับชีวิตของตน ด้วยปัญญาของมนุษย์เอง

๓. เป็นความจริงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนทุกคน และ

๔. เป็นหลักความจริงกลาง ๆ ที่ติดเนื่องอยู่กับชีวิต หรือเป็นเรื่องของชีวิตเองแท้ ๆ

ความไม่ประมาท_หลักความไม่ประมาทนี้ พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ก่อนที่พระพุทธองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพาน โดยกล่าวเป็นปัจฉิมวาจาว่า “ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราของเดือนเธอทั้งหลายว่า สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงทำหน้าที่ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาทเถิด” พระพุทธองค์ทรงตรัสเตือนถึงความไม่เที่ยงแท้ของสังขาร จะต้องมีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปในที่สุด เพราะฉะนั้นมนุษย์ไม่ควรประมาท เมื่อยังมีชีวิตอยู่ควรปฏิบัติตนให้กระทำแต่ความดี สะสมความดี เพื่อความสงบสุขที่แท้จริงต่อไป

วินาสาหบูชา

วินาสาหบูชา หรือวันเพ็ญเดือน ๘ เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา คือ ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ทำให้เกิดพระสงฆ์ขึ้นเป็นครั้งแรกในโลก คือ พระอัญญาโกณฑัญญะเป็นวันที่มีพระรัตนตรัยครบองค์สาม คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์

หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันดังกล่าวคือ ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร เป็นข้อธรรมที่ควรละเว้น ๒ ประการ คือ

๑. การหมกมุ่นอยู่ในกาม (กามสุขัลลิกานุโยค)

๒. การทำให้ลำบาก (อิตถกิลมถานุโยค)

อีกทั้งยังทรงสั่งสอนให้เดินทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) คือ อริยมรรค หรือมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติที่ไม่ตั้ง หรือไม่หย่อนจนเกินไป

พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา (เทศน์กัณฑ์แรก) เนื้อหาในหลักธรรมว่าด้วยทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ที่นำไปสู่การบรรลุนิพพาน ท่านโกณฑัญญะ ได้บรรลุโสดาปัตติผล แล้วทูลขอขอบพระสาवरูปแรก ที่เป็นประจักษ์พยานในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

ทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) เป็นข้อปฏิบัติที่ทำให้บรรลุจุดหมายสูงสุดของชีวิต นั่นคือ “นิพพาน” ได้ โดยการปฏิบัติที่ไม่ตั้งเกินไป หรือ หย่อนยานเกินไป ซึ่งประกอบด้วย ความเห็นชอบ ดำริชอบ เจรจาชอบ การทำงานชอบ เลี้ยงชีวิตชอบ มีความเพียรชอบ ระลึกชอบ และตั้งใจมั่นชอบ

ทางสายกลางที่ว่านั้น เริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจเป้าหมายให้ชัดเจน แล้วคิดหาทางไปถึงเป้าหมายนั้นให้ได้ ซึ่งก็พบว่า ต้องเริ่มต้นด้วยการทำจิตให้สงบ ไม่เอนเอียงไปทางข้างตั้ง หรือข้างหย่อน โดยอาศัยการฝึกสติเป็นตัวนำ พร้อมทั้งเพียรระวังไม่ได้ความคิดที่ไม่ดีเกิดขึ้น เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็เพียรละให้ได้ ในขณะที่เดียวกัน ก็เพียรให้เกิดความคิดที่ดีและเพียรรักษาความคิดที่ดีที่เกิดขึ้นแล้วให้คงอยู่ และพบต่อไปว่าจิตสงบแล้วพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งทางกายและวาจาก็สงบด้วย เมื่อสงบครบทั้งกาย วาจา และใจแล้ว ก็ได้บรรลุเป้าหมายสูงสุด คือ นิพพาน

การนำเอาหลักทางสายกลางมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ก็คือ การกระทำตนให้พอดี ไม่เคร่งเครียดจริงจังจนเกินไป หรือปล่อยปะละเลยเกินไป แต่ควรปฏิบัติตนให้พอดีกับการปฏิบัติกิจการนั้น ๆ แสดงออกทั้งทางกายและวาจา ให้สอดคล้องกับความคิด จนเข้าได้กับบุคคล กาลเทศะ และไม่เสียหลักธรรม

ในการปฏิบัติกับหมู่คณะ การดำเนินงานของหมู่คณะจะสำเร็จได้ด้วยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย หากทุกฝ่ายเกี่ยวข้องยึดถือทางสายกลาง ก็จะทำให้เกิดความคิด การกระทำและคำพูดที่พอดีต่อกัน ในกลุ่มผู้ร่วมงาน ซึ่งในที่สุดก็ยอมรับกันได้ ไม่เกิดการแบ่งฝ่ายซึ่งทำให้เกิดอุปสรรค

พระพุทธองค์ทรงเป็นแบบอย่างของการดำเนินตามทางสายกลาง ในขณะที่พระพุทธองค์ทรงทำทุรกิริยา (ทรมานตน) เป็นการปฏิบัติที่เคร่งครัดเกินไปในลักษณะ “สุดโต่ง” เมื่อพระพุทธองค์ได้ยินพิณสามสาย นั่นคือ หากปฏิบัติตนเคร่งครัดเกินไป หรือหย่อนยานเกินไป เสียงก็ไม่ไพเราะ น่าฟัง หากสายพิณตึงพอดี พอดี เข้าไปก็บังเกิดเสียงไพเราะน่าฟัง พระพุทธองค์จึงทรงเห็นว่า การดำเนินตามทางสายกลางเท่านั้นจึงจะนำไปสู่หนทางพ้นทุกข์ หรือสู่นิพพานได้

วันอัฐมีบูชา

เนื่องด้วยอัฐมีคือวันแรม ๘ ค่ำ แห่งเดือนวิสาขะ (เดือน ๖) เป็นวันที่ถือกันว่าตรงกับวันถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ เมื่อถึงวันนี้แล้ว พุทธศาสนิกชนบางส่วน ผู้มีความเคารพอย่างแรงกล้าในพระพุทธองค์ มักนิยมประกอบพิธีบูชา ณ ปุชนียสถานนั้นๆ วันนี้จึงเรียกว่า “วันอัฐมีบูชา”

วันอัฐมีคือวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๖ เป็นวันที่มีเหตุการณ์สำคัญทางพระพุทธศาสนา ถือเป็นวันที่ตรงกับวันถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ เป็นวันที่ชาวพุทธต้องวิปโยคและสูญเสียพระบรมสรีระแห่งองค์พระบรมศาสดา ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะอย่างสูงยิ่ง และเป็นวันควรแสดงธรรมสังเวช และระลึกถึงพระพุทธคุณให้สำเร็จเป็นพุทธานุสสติภาวนามัยกุศล ดังนั้นเราควรปฏิบัติตน ดังนี้

หลักธรรมที่เกี่ยวข้องในวันอัฐมีบูชา

เนื่องจากเป็นวันคล้ายวันถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ ในวันนี้พุทธศาสนิกชนควรได้ตระหนักว่าชีวิตมนุษย์คืออะไร และเข้าใจว่าธรรมชาติของมนุษย์นั้นเป็นของไม่เที่ยง การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์ทุกคน ไม่มีใครหนีพ้น จะได้ไม่เกิดการยึดมั่นถือมั่น ความจริงเหล่านี้เป็นธรรมดาของมนุษย์ ที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบและทรงเน้น เป็นของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่เกี่ยวข้องที่ควรศึกษามีมากมาย ดังตัวอย่าง เช่น ชั้น ๕ หลักไตรลักษณ์ และหลักธรรมเรื่องความไม่ประมาท

ไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

ไตรลักษณ์ คือ ภาวะที่ตั้งอยู่เป็นธรรมดา ลักษณะที่เรียกว่า ธรรมฐิติ เป็นกฎธรรมชาติ แสดงลักษณะของสังขารทั้งปวงในภาวะความเป็นไปดังต่อไปนี้

๑. อนิจจตา ความไม่เที่ยง ความไม่คงที่ ภาวะที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมและสลายไป เกิดดับ มีแล้ว ไม่มี เป็นของแปรปรวนเปลี่ยนแปลง แปรสภาพไปเรื่อย อยู่ได้ชั่วขณะเป็นครั้งคราว เป็นอนิจจัง ดังนั้นเราจึงควรมองเห็นความเสื่อมตามความเป็นจริงอย่างรู้เท่าทัน เมื่อสูญเสียตามสภาพ ความเศร้าโศกทุกข์ร้อนย่อมไม่เพิ่มพูน เป็นเครื่องเตือนสติตนเมื่อประสบภัยพิบัติในชีวิต ที่ช่วยบรรเทาหรือกำจัดทุกข์โศกได้

การมองเห็นเรื่องของความไม่เที่ยง ตามหลักอนิจจตา ไม่ใช่เป็นการมองโลกในแง่ร้าย เพื่อให้เกิดความท้อแท้หรือไม่อาจพัฒนาตนเอง แต่หากเป็นหลักของการใช้ปัญญาเพื่อให้เกิดพิจารณาถึงหลักของความเป็นจริงทั้งปวงว่าเป็นสิ่งไม่เที่ยง ให้มีสติไตร่ตรองตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

๒. **ทุกข์** ความเป็นทุกข์ ภาวะที่ถูกบังคับด้วยการเกิดขึ้นแล้วสลายไปเพราะปัจจัยที่ปรุงแต่งเปลี่ยนแปลงไป บังคับให้คิดอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ เป็นเพราะมีตัณหาอุปาทาน เมื่อไม่สามารถทำให้สนองตามได้ เกิดความไม่พึงพอใจ เดือดร้อน นำไปสู่การกระทำที่ก่อให้เกิดความไม่สงบ เป็นที่ตั้งแห่งความทนทุกข์ได้ยาก

๓. **อนัตตา** คือ สภาวะความเป็นอนัตตา ความไม่มีตัวตน จากความเป็นนั้นเป็นนี้ ไม่มีใครเป็นเจ้าของ ไม่เป็นของใครจริง ไม่อยู่ในอำนาจที่จะบังคับได้ตามปรารถนา เป็นไปตามเหตุปัจจัยโดยธรรมชาติ ชั้น ๕ ทั้งหลายล้วนเป็นอนัตตา

หลักของไตรลักษณ์เป็นหลักเพื่อประสานประโยชน์ของความจริงในชีวิตที่เราพึงจะมองเห็นได้ตามความเป็นจริง โดยใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองและตามดูสภาวะที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงอย่างมีสติ

ส่วนหลักธรรมเรื่องความไม่ประมาทเป็นอีกเรื่องที่ควรศึกษาและนำมาปฏิบัติ เพราะ**ความไม่ประมาท** คือ ความเป็นผู้มีสติอยู่ตลอดเวลา พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงคุณของความไม่ประมาทและโทษของความประมาท อยู่เสมอว่า *"ความไม่ประมาทเป็นทางไม่ตาย ความประมาทเป็นทางนำไปสู่ความตาย บุคคลที่ไม่ประมาทย่อมไม่ตาย ส่วนผู้ที่ประมาทย่อมเป็นเสมือนผู้ที่ตายแล้ว"*

ดังนั้น เราจึงไม่ควรประมาทโดยเฉพาะในการศึกษาเล่าเรียนและการทำงานทุกอย่าง โดยเฉพาะนักเรียนหากไม่ประมาท ดูตำราอย่างสม่ำเสมอ ก็จะประสบความสำเร็จในด้านการเรียน และจะเจริญรุ่งเรืองในชีวิตการทำงานในอนาคตข้างหน้าสืบไป

วันธรรมสวนะ

วันธรรมสวนะ คือ วันกำหนดประชุมฟังธรรม หรือเรียกว่า “วันพระ” เดือนหนึ่งๆ มีวันพระ ๔ วัน คือ วันขึ้น ๘ ค่ำ วันแรม ๘ ค่ำ วันขึ้น ๑๕ ค่ำ และวันแรม ๑๕ ค่ำ ในเดือนขาด ในวันดังกล่าว พุทธศาสนิกชนมีโอกาสดังต่อไปนี้ ฟังเทศน์ ฟังธรรม เพื่อชำระจิตใจให้บริสุทธิ์

หลักธรรมที่ศาสนิกชนควรยึดปฏิบัติ ได้แก่

เบญจศีล หรือศีล ๕ ได้แก่

๑. เว้นจากการฆ่าสัตว์
๒. เว้นจากการลักทรัพย์ และถือเอาของที่เขามิได้ให้เป็นของตน
๓. เว้นจากการประพฤตินิโคท
๔. เว้นจากการพูดเท็จ พูดโกหก พูดส่อเสียด
๕. เว้นจากการดื่มสุราและสิ่งเสพติด

เบญจธรรม หรือธรรม ๕ ได้แก่

๑. มีความเมตตาและกรุณา
๒. ประกอบอาชีพสุจริต
๓. มีความสำรวม และระวังยับยั้งใจในทางกามารมณ์
๔. มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง
๕. มีสติสัมปชัญญะ ระลึกได้อยู่เสมอ

อัฐศีล หรือศีล ๘ ได้แก่

๑. เว้นจากการฆ่าสัตว์
๒. เว้นจากการลักทรัพย์ และถือเอาของที่เขามิได้ให้เป็นของตน
๓. เว้นจากการประพฤติดิตพรหมจรรย์ คือร่วมประเวณี
๔. เว้นจากการพูดเท็จ
๕. เว้นจากการดื่มสุราและสิ่งเสพติด
๖. เว้นจากการบริโภคอาหารในยามวิกาล คือ หลังเที่ยงไปแล้วจนถึงเช้าวันใหม่
๗. เว้นจากการฟ้อนรำ ขับร้อง บรรเลงดนตรี ดูดาร์ละเล่น อันเป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์ การตัดทรงดอกไม้ของหอม และเครื่องลูบไล้ ซึ่งใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่ง
๘. เว้นจากการนอนในที่อันสูงและหรุหราฟุ่มเฟือย

ใบงาน เรื่อง ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง ให้นักเรียนเติมคำตอบลงในแผนผัง “การปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา” ให้ถูกต้อง

วันธรรมสวนะ
กิจกรรมที่พุทธศาสนิกชนควรปฏิบัติ
.....
.....
.....
.....
ผลที่รับจากการปฏิบัติกิจกรรม
.....
.....
.....
.....
.....

วันเข้าพรรษา
กิจกรรมที่พุทธศาสนิกชนควรปฏิบัติ
.....
.....
.....
.....
ผลที่รับจากการปฏิบัติกิจกรรม
.....
.....
.....
.....
.....

วันออกพรรษา
กิจกรรมที่พุทธศาสนิกชนควรปฏิบัติ
.....
.....
.....
.....
ผลที่รับจากการปฏิบัติกิจกรรม
.....
.....
.....
.....

วันเทโวโรหณะ
กิจกรรมที่พุทธศาสนิกชนควรปฏิบัติ
.....
.....
.....
.....
ผลที่รับจากการปฏิบัติกิจกรรม
.....
.....
.....
.....

การปฏิบัติตนที่ถูกต้องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

.....

.....

.....

ใบความรู้ เรื่อง ระเบียบพิธีและการปฏิบัติในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

วันธรรมสวนะ

วันธรรมสวนะ หมายถึง วันฟังธรรม คือวันขึ้น ๘ ค่ำ แรม ๘ ค่ำ และวันขึ้น ๑๕ ค่ำ แรม ๑๕ ค่ำ (หรือแรม ๑๔ ค่ำ) เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “วันพระ” เป็นวันที่ชาวพุทธนำอาหาร ผลไม้ เครื่องสักการะ ไปวัดเพื่อถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ รวมทั้งรักษาศีล เจริญจิตภาวนา และฟังพระธรรมเทศนา

หลักธรรมสำคัญที่ชาวพุทธทุกคนควรนำไปปฏิบัติในวันธรรมสวนะคือ การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญจิตภาวนา โดยเฉพาะในครอบครัวผู้นำครอบครัวควรจะนำสมาชิกในครอบครัวไปบำเพ็ญกุศล ทำบุญ ตักบาตร บริจาคทาน หรือร่วมกันปฏิบัติธรรมที่วัด รักษาศีล ไหว้พระ สวดมนต์ฟังธรรม เจริญภาวนา

นอกจากนั้นอาจปรึกษาหารือหาแนวทางในการป้องกันและการแก้ปัญหาในครอบครัว โดยใช้หลักธรรม เช่น ส่งเสริมให้เกิดการลด ละ เลิกอบายมุข เป็นต้น

ในกรณีที่ไม่เป็นวันหยุดสามารถกระทำได้อย่างง่ายๆ เช่น ทำบุญตักบาตรกับพระภิกษุทั่วไป ตอนเย็นอาจไปสวดมนต์ไหว้พระที่วัดหรือการร่วมทำบุญให้ทานกับบุคคลที่ด้อยโอกาสเป็นต้น การปฏิบัติตนให้เป็นเยี่ยงอย่างเช่นนี้ จะส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวได้เรียนรู้ ได้ปฏิบัติตาม เป็นแนวทางที่ส่งผลให้มีจิตใจที่เปี่ยมสุข อย่างน้อยในหนึ่งสัปดาห์เราก็สามารถร่วมทำบุญกุศล เพื่อความเป็นศิริมงคลต่อตนเอง ครอบครัว เพื่อนร่วมโลก และสรรพสัตว์ทั้งหลาย

วันเข้าพรรษา

มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนิกชนและเป็นวันสำคัญของพระพุทธศาสนาด้วยเหตุผลดังนี้

๑. พระภิกษุจะหยุดจาริกไปยังสถานที่อื่นๆ แต่จะเข้าพักอยู่ประจำในวัดแห่งเดียวตามพุทธบัญญัติ
๒. การที่พระภิกษุอยู่ประจำที่นานๆ ย่อมมีโอกาสได้สงเคราะห์กุลบุตรที่ประสงค์จะอุปสมบทเพื่อศึกษาพระธรรมวินัย และสงเคราะห์พุทธบริษัททั่วไป

๓. เป็นเทศกาลที่พุทธศาสนิกชนงดเว้นอบายมุขและความชั่วต่างๆ เช่น การดื่มสุรา สิ่งเสพติด และการเที่ยวเตร่เฮฮา เป็นต้น

๔. นอกจากเป็นเทศกาลที่พุทธศาสนิกชนงดเว้นอบายมุขและความชั่วต่าง ๆ แล้วในช่วงเวลาพรรษาพุทธศาสนิกชนทั่วไปจะบำเพ็ญทาน รักษาศีล ฟังธรรม และเจริญจิตภาวนามากขึ้น

หลักธรรม “วิริติ” เป็นหลักธรรมสำคัญที่สนับสนุน คุณความดีในระหว่างเทศกาลเข้าพรรษาที่พุทธศาสนิกชนนิยมไปวัด ถวายทานรักษาศีล ฟังธรรมและเจริญจิตภาวนา ซึ่งเป็นการเว้นจากการกระทำ ความชั่ว บำเพ็ญความดี และชำระจิตใจให้สะอาดผ่องใส เครื่องครัดยิ่งขึ้น นั่นคือ การงดเว้นจากบาป ความชั่ว และอบายมุขต่างๆ ด้วยเกิดความรู้สึกละอาย (หิริ) และเกิดความเกรงกลัวบาป (โอตตปยะ) การงดเว้นจากบาป ความชั่วและอบายมุขต่างๆ ด้วยการสมาทานศีล ๕ หรือ ศีล ๘ และการงดเว้นจากบาป ความชั่วและอบายมุขต่างๆ ได้อย่างเด็ดขาด

การปฏิบัติด้วยหลักของการงดเว้น (วิริติ) นั้น ทางที่ดีควรเป็นการงดเว้นบาป ความชั่ว และอบายมุขต่างๆ ได้อย่างเด็ดขาด ไม่ควรงดเว้นเฉพาะในช่วงเวลาพรรษาเท่านั้น การงดเว้นสิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดผลดีต่อตนเอง นั่นคือ การที่มีสุขภาพกายที่แข็งแรง มีสุขภาพจิตที่ดี มั่นคง ปราศจากภัยอันตรายจากสภาพแวดล้อมในทุกๆ ด้าน มีผลดีต่อสังคม นั่นคือ สังคมสงบสุข ไม่มีการเบียดเบียนทำร้ายกัน สังคมพัฒนาและเจริญยิ่งขึ้นไป

วันออกพรรษา

วันออกพรรษา นับเป็นวันสำคัญของพระพุทธศาสนา คือ พระสงฆ์ได้รับพระบรมพุทธานุญาตให้จาริกไปค้างแรมที่อื่นได้ ซึ่งจะได้นำความรู้จากหลักธรรมและประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างพรรษาไปเผยแผ่แก่ประชาชน นอกจากนี้พระสงฆ์ได้ทำปวารณา เปิดโอกาสให้เพื่อนภิกษุว่ากล่าวตักเตือนเรื่องความประพฤติของตนเพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ ความเคารพนับถือ และความสามัคคีกันระหว่างสมาชิกของสงฆ์ และเพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้นำแบบอย่างไปทำปวารณาเปิดโอกาสได้ ผู้อื่นว่ากล่าวตักเตือนตนเองเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาตนและสร้างสรรค์สังคมต่อไป

ปวารณา คือหลักธรรมสำคัญที่ควรไปปฏิบัติ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้อื่นว่ากล่าวตักเตือนตนเองได้ พระพุทธเจ้าตรัสประโยชน์ของการทำปวารณาของพระภิกษุสงฆ์ไว้ 3 ประการคือ

๑. เป็นการเหมาะสมที่ภิกษุทั้งหลายจะมีการตักเตือนกัน เพื่อแก้ไขความประพฤติที่บกพร่องของตนเอง
๒. เป็นวิธีออกจากอาบัติ หมายความว่า เมื่อภิกษุรูปใด ทำความผิด ถูกตักเตือนให้ทราบความผิดพลาดบกพร่องแล้ว จะได้แสดงอาบัติซึ่งเป็นโทษข้อเสียหายในตนและเป็นผู้มีกาย วาจาบริสุทธิ์เช่นเดิม
๓. เป็นวิธีการเคารพวินัยของภิกษุทั้งหลาย หมายความว่า เมื่อภิกษุผู้อยู่ร่วมกันต่างปวารณาตนเพื่อให้มีการว่ากล่าวตักเตือนกันได้ ก็จะไม่ทำผิดวินัย ส่งผลต่อการคงอยู่หรือการสืบต่อพระพุทธศาสนาต่อไป

ชาวพุทธผู้เป็นฆราวาสย่อมได้ประโยชน์จากการทำปวารณาของพระภิกษุสงฆ์ กล่าวคือ เมื่อพระสงฆ์ท่านทำปวารณาต่อกัน คือยอมตนให้ผู้อื่นว่ากล่าวตักเตือนตนได้ ซึ่งเป็นวิธีการที่ดีมาก ทำให้พระสงฆ์ได้รับประโยชน์ในการรักษาตนให้พ้นจากการประพฤติชั่ว และประพฤติแต่ความดีงาม ดังนั้นชาวพุทธที่เป็นฆราวาสก็ได้นำเอาหลักการปวารณาของพระสงฆ์มาปฏิบัติในครอบครัว เช่น สามภรรยา ปวารณาต่อกันให้อีกฝ่ายหนึ่งว่ากล่าวตักเตือนตนได้เมื่อเห็นข้อบกพร่อง ลูกปวารณาตนต่อพ่อแม่ให้ว่ากล่าวตักเตือนตนได้เมื่อทำผิด และพ่อแม่ก็ปวารณาตนให้ลูกว่ากล่าวตักเตือนได้เมื่อเห็นข้อบกพร่อง เมื่อครอบครัวนำเอาหลักการปวารณาของพระสงฆ์มาปฏิบัติ คือปวารณาตนยอมให้สมาชิกในครอบครัวว่ากล่าวตักเตือนกันได้โดยไม่มีทิฐิมานะเช่นนี้ ครอบครัวนั้นก็จะมีแต่ความสุขสงบ ร่มเย็นไม่มีปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความเดือดร้อนวุ่นวายขึ้นหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ รวมทั้งรัฐบาล สามารถนำเอาหลักของปวารณานี้ไปประยุกต์ใช้ในองค์กรของตนเองได้ ย่อมก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้า บรรลุตามเป้าหมายได้ในที่สุด

วันตักบาตรเทโวโรหณะ

การตักบาตรเทโวโรหณะ เป็นประเพณีที่ชาวพุทธทั่วประเทศปฏิบัติสืบเนื่องกันมา วันตักบาตรเทโวโรหณะ จัดทำขึ้นหลังวันออกพรรษา ๑ วัน คำว่า “เทโวโรหณะ” แปลว่า การหยั่งลงจากเทวโลก หมายความว่า วันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากเทวโลก ประเพณีการตักบาตรเทโวโรหณะนับว่าเป็นประเพณีที่สืบเนื่องมาจากพุทธศาสนาอันเป็นพิธีมงคล ที่สมควรอนุรักษ์ไว้ เพราะประเพณีนี้นอกจากจะแสดงให้เห็นว่าพุทธศาสนิกชนยังมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาแล้วไม่เสื่อมคลายแล้ว ยังมีคุณค่าและคติธรรมด้านอื่นอีก เช่น

๑. ด้านจิตใจ จากตำนานความเป็นมาของการตักบาตรเทโว ที่กล่าวว่า พระพุทธองค์ทรงระลึกถึงพระคุณของพระราชชนนี จึงเสด็จไปเทวโลกเพื่อแสดงธรรมให้พระราชชนนีบรรลุโลกุตระธรรม แสดงให้เห็นถึงความ “กตัญญูกตเวทิตี” ที่ลูกพึงมีต่อพ่อแม่ แม่แม่จะไม่ได้เลี้ยงดูอุ้มชูเพราะสิ้นพระชนม์ไปตั้งแต่พระพุทธองค์ประสูติได้เพียง ๗ วัน แต่พระคุณของแม่ผู้ให้กำเนิดให้ชีวิตย่อมยิ่งใหญ่ให้ระลึกถึง ผู้ที่มาทำบุญตักบาตรเทโวในวันนี้ก็ยิ่งรู้และซาบซึ้งในตำนานนี้ดี และควรปฏิบัติต่อบิดามารดาอย่างไรเป็นการตอบแทนพระคุณ

๒. ด้านความสามัคคี ประชาชนจำนวนมากมาจากที่ต่างๆ มากระทำพิธีตักบาตรร่วมกันแสดงให้เห็นถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา มีความสมัครสมานสามัคคีระหว่างบ้านกับวัด

๓. ด้านการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา การที่ประชาชนยังยึดมั่นในประเพณีและปฏิบัติศาสนกิจในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเช่นนี้ นับว่าเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาโดยตรง และถือว่าการทำนุบำรุงพระสงฆ์ผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาด้วย

๔. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยพระสงฆ์ได้ปฏิบัติศาสนกิจตามหน้าที่ของสงฆ์โดยการแผ่เมตตา โปรดสัตว์ ได้แสดงพระธรรมเทศนาสั่งสอนให้ประชาชนกระทำความดี การปฏิบัติต่าง ๆ จึงถือว่าพระสงฆ์ได้มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยตรง

ประเพณีการทำบุญตักบาตรเทโวโรหณะ จึงเป็นประเพณีที่สมควรอนุรักษ์ไว้มิให้สูญหายไป เพราะประเพณีที่ดี บ่งบอกให้เห็นถึงความศรัทธาเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนา จากความเป็นมาของประเพณีก็มีส่วนทำให้ผู้มาทำบุญตักบาตรในวันนี้มีจิตใจระลึกถึงพระคุณของมารดาผู้ให้กำเนิด พุทธศาสนิกชนควรปฏิบัติศาสนกิจด้วยความเต็มใจ ศรัทธา พร้อมกันชักชวนเพื่อนบ้าน สมาชิกในครอบครัวให้เห็นความสำคัญของวันนี้ และไปทำบุญตักบาตรร่วมกัน

ใบงาน เรื่อง ปฏิบัติศาสนพิธีและพิธีกรรมตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่น

ตอนที่ ๑ คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านสถานการณ์เกี่ยวกับศาสนพิธีและพิธีกรรมของศาสนาต่างๆ แล้วตอบคำถาม

สถานการณ์	พิธีกรรม/หลักปฏิบัติ	ศาสนา
๑. อมราไปร่วมพิธีป้อนข้าวและโกนผมไฟหลานชายโดยมีพราหมณ์เป็นผู้ทำพิธีให้		
๒. ฟารีดาเป็นชาวมุสลิมจะบริจาคช่วยเหลือคนยากจนตามศาสนพิธีปีละครั้ง		
๓. ปีเตอร์เข้ารับศีลมหาสนิทกินขนมปังและดื่มเหล้าองุ่น มารับประทาน		
๔. คุณลุงมูฮาเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ ที่เมืองเมกกะห์ประเทศซาอุดีอาระเบีย		
๕. ไพลินต์เข้าร่วมพิธีรับคนเข้าศาสนาของตน		
๖. แอนนานำลูกชายที่เพิ่งคลอดได้ ๗ วัน ไปให้บาทหลวงทำพิธีชำระบาป		
๗. ไพรวัลย์ทำบิณฑชะ อุทิศบุญกุศลให้แก่มารดาผู้ล่วงลับ		
๘. สิทธิชัยพาศิริพรไปโบสถ์ทำพิธีสมรส		
๙. ปุตาเข้าพิธีขุมนุมของศาสนิกชน ซึ่งเขาต้องต้มน้ำดื่มด้วยตนเอง		
๑๐. แมรีเข้าร่วมพิธีทอ้งบทสวดที่โบสถ์ทุกๆ วันอาทิตย์ซึ่งมักกระทำร่วมกันกับพิธีรับศีลมหาสนิท		

ตอนที่ ๒ คำชี้แจง ให้ตอบคำถามประเด็นที่สำคัญต่อไปนี้

๑. เพราะเหตุใดแต่ละศาสนาจึงมีการปฏิบัติตนที่แตกต่างกัน

.....

.....

.....

๒. การเรียนรู้ศาสนพิธี พิธีกรรมของศาสนาอื่นๆ มีความสำคัญอย่างไร

.....

.....

.....

๓. หลักธรรมของศาสนาต่างๆ สามารถทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้อย่างไร

.....

.....

.....

๔. มีวิธีการปฏิบัติตนอย่างไรในการอยู่ร่วมกันกับบุคคลที่นับถือศาสนาอื่นๆ

.....

.....

.....

๕. ถ้าทุกคนเรียนรู้และทำความเข้าใจกับศาสนพิธีและพิธีกรรมของศาสนาต่างๆ จะทำให้ส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันในโลกอย่างไร

.....

.....

.....

๖. ให้อีกตัวอย่างพิธีกรรมทางศาสนาของศาสนาใดศาสนาหนึ่งที่มีกิจกรรมสร้างสรรค์สันติภาพโลก ๑ ตัวอย่าง.

.....

.....

.....

ใบความรู้ เรื่อง ปฏิบัติศาสนพิธีและพิธีกรรมตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่น

ศาสนพิธี หรือพิธีกรรม หมายถึง ระเบียบแบบแผน หรือแบบอย่างที่ยึดปฏิบัติในทางศาสนา เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของศาสนา เป็นสิ่งแสดงถึงความเชื่อความศรัทธาของศาสนิกชนในศาสนานั้นๆ ศาสนาแต่ละศาสนามีแนวปฏิบัติของศาสนพิธีหรือพิธีกรรมที่แตกต่างกัน

ศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลาม มีศาสดา คือ ท่านนบีมุฮัมมัด มีคัมภีร์ทางศาสนาเรียกว่า คัมภีร์อัลกุรอาน นับถือพระอัลลอฮ์เจ้า เป็นพระเจ้าสูงสุด หลักคำสอนของศาสนาอิสลาม มี ๒ หลักใหญ่ๆ คือ

๑. หลักศรัทธา ๖ ประการ ได้แก่ ศรัทธาต่อพระเจ้า (พระอัลลอฮ์) ศรัทธาต่อเทวทูต (ผู้รับใช้พระเจ้า) ศรัทธาต่อคัมภีร์ ศรัทธาต่อศาสนทูต (นบี) ศรัทธาต่อวันสิ้นโลก และศรัทธาต่อกฎของพระเจ้า

๒. หลักปฏิบัติ ๕ ประการ คือ การปฏิญาณตนของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามต้องประกอบพิธีปฏิญาณตนว่า “ไม่มีพระเจ้าใด นอกจากอัลลอฮ์และนบีมุฮัมมัด คือ ศาสนทูตของพระองค์” เพื่อแสดงถึงความเชื่อความศรัทธา

พิธีกรรมของศาสนาอิสลามที่สำคัญ มีดังนี้

๑. การละหมาด คือ การแสดงความเคารพต่อพระเจ้า (พระอัลลอฮ์) ซึ่งชาวมุสลิมจะต้องทำการละหมาดวันละ ๕ ครั้ง คือ ย่ำรุ่งหรือก่อนพระอาทิตย์ขึ้น กลางวัน เย็น พลบค่ำ กลสงคืน การทำละหมาดจะทำที่มัสยิด ที่บ้าน หรือที่ทำงานก็ได้ ยกเว้นเฉพาะวันศุกร์ให้ไปละหมาดที่มัสยิด

๒. การถือศีลอด ศาสนาอิสลามกำหนดให้ชาวมุสลิมทุกคนต้องถือศีลอด คือ การงดเว้นจากการกิน การดื่ม ตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนพระอาทิตย์ตกเป็นเวลา 1 เดือนในช่วงเดือนรอมฎอน เพื่อฝึกฝนร่างกายและจิตใจให้มีความอดทนและหนักแน่น

๓. การบริจาคซะกาต หมายถึง การจ่ายทานของชาวมุสลิมผู้มีทรัพย์สินครบรอบหนึ่งปีเพื่อช่วยเหลือคนยากจน เป็นการขจัดความตระหนี่ให้พ้นจากจิตใจ

๔. การประกอบพิธีฮัจญ์ หรือการไปแสวงบุญเป็นการออกเดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจที่เมืองมักกะห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย

ศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์มีคัมภีร์สำคัญเรียกว่า คัมภีร์ไบเบิล หลักคำสอนสำคัญของศาสนาคริสต์ คือ ต้องมีศรัทธาในพระเยซู และรักเพื่อนบ้าน เพื่อนมนุษย์เหมือนรักตนเอง โดยยึดหลักบัญญัติ ๑๐ ประการ หลักตรีเอกานุภาพ คือ ศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียว หลักความรัก และหลักอาณาจักรของพระเจ้า

พิธีกรรมที่เป็นแนวปฏิบัติของศาสนาคริสต์ที่สำคัญ คือ พิธีรับศีลศักดิ์สิทธิ์ มีดังนี้

๑. ศีลล้างบาปหรือศีลจุ่ม คือ พิธีล้างบาปให้แก่ทารกที่เกิดใหม่ หรือผู้ที่เข้ามานับถือศาสนาคริสต์ โดยใช้น้ำศักดิ์สิทธิ์เทบนศีรษะเพื่อเป็นการชำระบาป

๒. ศีลกำลัง คือ พิธีเจิมหน้าผากด้วยน้ำมัน เพื่อเป็นการแสดงถึงความเป็นคริสต์ศาสนิกชนอย่างสมบูรณ์

๓. ศีลแก้บาป คือ พิธีสารภาพบาป โดยชาวคริสต์จะไปโบสถ์เพื่อสารภาพบาปที่ตนได้กระทำไว้กับบาทหลวง

๔. ศีลมหาสนิท คือ พิธีศีล โดยการรับขนมปังและเหล้าองุ่น ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนกายและพระโลหิตของพระเยซูมารับประทาน เพื่อเป็นการระลึกถึงพระเยซู

๕. ศีลเจิมคนไข้ คือ พิธีเจิมคนไข้เจ็บหนัก ด้วยน้ำมันศักดิ์สิทธิ์โดยบาทหลวงเป็นผู้ทำพิธี เพื่อให้ผู้ป่วยมีสติระลึกว่าพระเจ้าอยู่กับเขา

๖. ศีลบรรพชาหรือศีลบวช คือ พิธีสำหรับผู้ที่จะบวชเป็นบาทหลวง โดยมีสังฆราชเป็นผู้ทำพิธี

๗. ศีลสมรส คือ พิธีแต่งงาน ซึ่งกระทำในโบสถ์ บาทหลวงจะเป็นผู้ทำพิธีทางศาสนา

นอกจากนี้ศาสนาคริสต์ยังทำเครื่องหมายกางเขน เพื่อแสดงความเคารพตามหลักตรีเอกานุภาพ คือ พระบิดา พระบุตร และพระจิตด้วย

พิธีกรรมอีกอย่างหนึ่งของศาสนาคริสต์ คือ พิธีมิสซา เป็นการไปเข้าร่วมพิธีที่ห้องบาทหลวงที่โบสถ์ทุกๆ วันอาทิตย์ ซึ่งมักกระทำร่วมกันกับพิธีรับศีลมหาสนิท

ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

ศาสนาพราหมณ์และศาสนาฮินดูเป็นศาสนาเดียวกัน โดยที่ศาสนาฮินดูพัฒนาขึ้นมาจากศาสนาพราหมณ์ คัมภีร์ทางศาสนาของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เรียกว่า คัมภีร์ไตรเวท มี ๔ คัมภีร์ คือ คัมภีร์ฤคเวท คัมภีร์ยชุรเวท คัมภีร์สามเวท และคัมภีร์อถรรพเวท

แนวปฏิบัติในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูที่สำคัญ มีดังนี้

๑. หลักปฏิบัติเกี่ยวกับวรรณะ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู มีการแบ่งชนชั้นวรรณะ เป็น ๔ วรรณะ คือ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ และศูทร แต่ละชั้นวรรณะต่างก็มีแนวปฏิบัติของแต่ละวรรณะ ซึ่งผู้ที่อยู่ในวรรณะนั้นๆ จะละเมิดมิได้ ดังนี้

๑.๑ การห้ามแต่งงานนอกวรรณะ ชายที่เป็นวรรณะพราหมณ์แต่งงานกับหญิงวรรณะอื่นได้ เรียกว่า อนุโลม แต่หญิงวรรณะพราหมณ์จะแต่งงานกับชายวรรณะอื่นไม่ได้

๑.๒ อาหารการกิน คนต่างวรรณะกันจะปรุงอาหารให้กันกินไม่ได้ ต้องให้ผู้ที่อยู่ในวรรณะเดียวกันปรุงให้กัน

๑.๓ อาชีพ บุคคลที่เกิดในวรรณะใดต้องประกอบอาชีพตามที่กำหนด สำหรับบุคคลในวรรณะนั้น

๑.๔ ที่อยู่ ห้ามไม่ให้ชาวฮินดูมีบ้านเรือนที่อยู่อาศัยนอกประเทศอินเดีย และห้ามไม่ให้เดินเรือในทะเล แต่ปัจจุบันข้อปฏิบัติได้เปลี่ยนไป

๒. พิธีสังสการ เป็นพิธีกรรมประจำบ้าน คือ พิธีตั้งครมร์ พิธีเมื่อเข้าใจว่าเด็กในครมร์มีชีวิต พิธีแยกผู้หญิงเมื่อมีครมร์ พิธีคลอดบุตร พิธีตั้งชื่อบุตร พิธีนำเด็กอายุขณะ ๔ เดือนออกไปดูดวงอาทิตย์รุ่งอรุณ พิธีป้อนข้าว พิธีโกนผม พิธีตัดผม พิธีเริ่มการศึกษา พิธีกลับบ้านเมื่อศึกษาจบ และพิธีแต่งงาน โดยพราหมณ์จะเป็นผู้ทำพิธีให้

๓. พิธีศราทท์ เป็นพิธีทำบุญอุทิศให้แก่บิดา มารดา หรือบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งจะกระทำกันในเดือน ๑๐ ตั้งแต่วันแรก ๑ ค่ำ ถึงวันแรม ๑๕ ค่ำ เรียกการทำบุญนี้ว่า ทำปินชะ

๔. พิธีบูชาเทพเจ้า ซึ่งแต่ละวรรณะจะมีการปฏิบัติต่างกัน

นอกจากนั้นจะมีหลักธรรมคำสอนของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ที่สำคัญ ได้แก่ หลักธรรม ๑๐ ประการ หลักอาศรม ๔ (พรหมจารี คฤหัสถ์ วานปรสัถ์ และสันยาสี) หลักปรมาตมัน และโมกษะ

ศาสนาสิกข์

ศาสนาสิกข์เกิดขึ้นเพื่อให้ชาวอินเดียที่นับถือศาสนาฮินดูและศาสนาอิสลามมีความสามัคคีกันผู้ที่นับถือศาสนาสิกข์และผ่านพิธี “ปาหุล” จะได้นามว่า “สิงห์” ต่อท้ายชื่อเหมือนกันทุกคน ศาสนาสิกข์สอนให้นับถือเทพเจ้าองค์เดียว และให้ความสำคัญในเรื่องความเสมอภาคและสอนว่าผู้หญิงกับผู้ชายมีความเท่าเทียมกัน ซึ่งกล่าวไว้ในคัมภีร์สำคัญของศาสนาสิกข์ ที่เรียกว่า ครันถสาหิพ

พิธีกรรมทางศาสนาที่สำคัญของศาสนาสิกข์ มีดังนี้

๑. พิธีอมฤตสังสการ เป็นพิธีรับคนเข้าในศาสนา โดยให้ชาวสิกข์นั่งพร้อมกันในที่แห่งเดียวกัน แล้วหยิบอาหารใส่ปากให้แกกัน โดยไม่คำนึงถึงชนชั้นวรรณะ

๒. พิธีสังคัต เป็นพิธีชุมนุมของศาสนิกชน ผู้เข้าร่วมพิธีต้องเช็ดรองเท้า ตักน้ำ ทำทุกอย่างด้วยตนเอง ไม่มีผู้ใดได้รับการยกเว้น โดยเชื่อกันว่าหากผู้ใดปฏิบัติตามได้มากยิ่งเป็นศาสนิกชนของศาสนาสิกข์ที่ดีมากเช่นกัน

แบบประเมินการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

กิจกรรมที่ประเมิน .....

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ..... / ..... วิชา ..... รหัสวิชา .....

ชื่อผู้ประเมิน .....

วันที่ทำกิจกรรม วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. .... คาบเรียนที่ .....

คำชี้แจง : ให้ผู้ประเมินใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

๓ = ตรงกับการกระทำมากที่สุด ๒ = ตรงกับการกระทำปานกลาง ๑ = ตรงกับการกระทำน้อย

ชื่อ - สกุล	ความกระตือรือร้นในการเรียน			ความสนใจในการเรียน			ปฏิกิริยาโต้ตอบกับครูผู้สอน			รวมคะแนน
	๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
(.....)
..... / ..... / .....

เกณฑ์การประเมินการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

ประเด็นการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน		
	๓	๒	๑
๑. ความกระตือรือร้นในการเรียน	มีความพร้อม ตั้งตัว กระชับกระเฉงในการเรียนรู้ตลอดเวลาโดยครูไม่ต้องกระตุ้น	มีความพร้อม ตั้งตัว กระชับกระเฉงในการเรียนรู้บางเวลาครูต้องกระตุ้นเป็นบางครั้ง	ไม่มีความพร้อม ไม่ตั้งตัวและไม่กระชับกระเฉงในการเรียนรู้ตลอดเวลาโดยครูต้องกระตุ้นเป็นประจำ
๒. ความสนใจในการเรียน	มีความตั้งใจเรียนและตั้งใจปฏิบัติไม่หยอกล้อ พูดคุยเสียงดังในเวลาเรียน	มีความตั้งใจเรียนและตั้งใจปฏิบัติเป็นบางครั้งมีการหยอกล้อ พูดคุยเสียงดังเป็นบางครั้ง	มีการหยอกล้อ พูดคุยเสียงดังรบกวนเพื่อนและครูผู้สอน
๓. ปฏิบัติการโต้ตอบกับครูผู้สอน	ผู้เรียนโต้ตอบกับครูผู้สอนอยู่เป็นประจำในการถาม-ตอบ คำถาม	ผู้เรียนโต้ตอบกับครูผู้สอนอยู่เป็นบางครั้งในการถาม-ตอบ คำถาม	นานๆ ครั้งผู้เรียนจะโต้ตอบกับครูผู้สอนบ้างในการถาม-ตอบ คำถาม

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๗ - ๙	๓ หมายถึง ดี
๔ - ๖	๒ หมายถึง พอใช้
๑ - ๓	๑ หมายถึง ปรับปรุง

แบบประเมินการปฏิบัติงานกลุ่ม

กิจกรรมที่ประเมิน .....

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ..... / ..... วิชา ..... รหัสวิชา .....

วันที่ทำกิจกรรม วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. .... คาบเรียนที่ .....

รายชื่อสมาชิกกลุ่ม

๑.	เลขที่ .....
๒.	เลขที่ .....
๓.	เลขที่ .....
๔.	เลขที่ .....
๕.	เลขที่ .....
๖.	เลขที่ .....
๗.	เลขที่ .....
๘.	เลขที่ .....
๙.	เลขที่ .....
๑๐.	เลขที่ .....

คำชี้แจง : ให้ผู้ประเมินใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

เกณฑ์การประเมิน ๔ = ดีมาก ๓ = ดี ๒ = พอใช้ ๑ = ปรับปรุง

ที่	รายการประเมิน	๔	๓	๒	๑
๑	การวางแผนการทำงาน				
๒	การปรึกษาและร่วมมือกันทำงาน				
๓	ความรับผิดชอบต่อหน้าที่				
๔	ผลงานเสร็จตามกำหนดเวลา				
๕	การนำเสนอผลงาน				

ลงชื่อ..... ผู้ประเมิน

(.....)

..... / ..... / .....

เกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงานกลุ่ม

ประเด็น การประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน			
	๔	๓	๒	๑
๑. การวางแผน การทำงาน	มีการวางแผนใน การทำงานทุก ขั้นตอนตั้งแต่เริ่ม กิจกรรม	มีการวางแผนการ ทำงานทุกขั้นตอน ขณะทำกิจกรรม	มีการวางแผนใน การทำงานบาง ขั้นตอน	ไม่มีการวางแผน การทำงานทุก ขั้นตอน
๒. การปรึกษา และร่วมมือกัน ทำงาน	มีการปรึกษา พูดคุยแลกเปลี่ยน ซักถามข้อสงสัย ในการทำงานทุก ขั้นตอนตั้งแต่เริ่ม กิจกรรม	มีการปรึกษา พูดคุยแลกเปลี่ยน ซักถามข้อสงสัย ขณะทำกิจกรรม	มีการปรึกษา พูดคุยกันบ้าง เล็กน้อย	ไม่มีการปรึกษา พูดคุยแลกเปลี่ยน ซักถามข้อสงสัย เลย
๓. ความ รับผิดชอบต่อ หน้าที่	ปฏิบัติงานทุก อย่างตามที่ได้รับ มอบหมายอย่าง เต็มศักยภาพ	ปฏิบัติงานทุก อย่างตามที่ได้รับ มอบหมาย	ปฏิบัติงานตามที่ ได้รับมอบหมาย ได้เป็นส่วนใหญ่ แต่ไม่ครบทุก อย่าง	ไม่ปฏิบัติงานทุก อย่างตามที่ได้รับ มอบหมายอย่าง เต็มศักยภาพ
๔. ผลงานเสร็จ ตามกำหนดเวลา	สามารถ ปฏิบัติงานได้ตรง ตามระยะเวลาที่ กำหนดผลงาน ออกมามีคุณภาพ	ปฏิบัติงานตาม ระยะเวลาที่ กำหนดแต่ เสียเวลาเล็กน้อย ผลงานออกมามี คุณภาพ	ปฏิบัติงานตาม ระยะเวลาที่ กำหนดแต่ เสียเวลาเล็กน้อย ผลงานออกมาไม่ มีคุณภาพ	ไม่ปฏิบัติงานตาม ระยะเวลาที่ กำหนดผลงาน ออกมาไม่มี คุณภาพ
๕. การนำเสนอ ผลงาน	มีผลการทำงาน เนื้อหาถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ สมาชิกทุกคนมี ส่วนร่วมเสร็จ ทันเวลา	มีผลการทำงาน เนื้อหาถูกต้อง ครบถ้วนเสร็จ ทันเวลา	มีผลการทำงาน เนื้อหาถูกต้อง ครบถ้วนเสร็จ ทันเวลาบางครั้ง	มีผลการทำงาน เนื้อหาถูกต้อง ครบถ้วนเสร็จไม่ ทันเวลา

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป	๔ หมายถึง ดีมาก
ร้อยละ ๗๐ - ๗๙	๓ หมายถึง ดี
ร้อยละ ๖๐ - ๖๙	๒ หมายถึง พอใช้
ต่ำกว่าร้อยละ ๖๐	๑ หมายถึง ปรับปรุง

เกณฑ์การประเมินใบงาน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	ดี (๑๕-๒๐ คะแนน)	พอใช้ (๘-๑๔ คะแนน)	ปรับปรุง (๑-๗ คะแนน)
๑. การตอบคำถามตรงประเด็น	ตอบคำถามได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตรงประเด็นพร้อมยกตัวอย่างประกอบได้	ตอบคำถามได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตรงประเด็นแต่ขาดการยกตัวอย่างประกอบ	ตอบคำถามไม่ตรงประเด็น
๒. เนื้อหาสาระถูกต้อง	เนื้อหาสาระถูกต้องครบถ้วน	เนื้อหาสาระถูกต้องแต่ไม่ครบถ้วน	เนื้อหาสาระไม่ถูกต้อง
๓. ทำงานเรียบร้อยงานสำเร็จตรงเวลา	ทำงานได้เรียบร้อยและงานสำเร็จตรงเวลา	ทำงานเรียบร้อยไม่ตรงเวลา	ทำงานไม่เรียบร้อยและไม่ตรงเวลา

เกณฑ์การประเมินแผนผังมโนทัศน์

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	ดี (๘-๑๐ คะแนน)	พอใช้ (๗-๕ คะแนน)	ปรับปรุง (๑-๔ คะแนน)
๑. เนื้อหา	<ul style="list-style-type: none"> - เนื้อหาถูกต้อง - เนื้อหาตรงตามหัวข้อเรื่อง - เนื้อหาเป็นไปตามที่กำหนด - รายละเอียดครอบคลุม - เนื้อหาสอดคล้อง 	<ul style="list-style-type: none"> - เนื้อหาตรงตามหัวข้อเรื่อง - เนื้อหาเป็นไปตามที่กำหนด - รายละเอียดครอบคลุม - เนื้อหาสอดคล้อง 	<ul style="list-style-type: none"> - เนื้อหาเป็นไปตามที่กำหนด - รายละเอียดครอบคลุม - เนื้อหาสอดคล้อง
๒. รูปแบบ	<ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบถูกต้องตามที่กำหนด - รูปแบบแปลกใหม่ - รูปภาพมีสีสันสวยงาม - รูปภาพสัมพันธ์กับเนื้อหา 	<ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบแปลกใหม่ - รูปภาพมีสีสันสวยงาม - รูปภาพสัมพันธ์กับเนื้อหา 	<ul style="list-style-type: none"> - รูปภาพมีสีสันสวยงาม - รูปภาพสัมพันธ์กับเนื้อหา